

**ENGELLİ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN ENGELSİZ YAŞAM VE
SPORTİF FAALİYETLER İÇİN YEREL YÖNETİMLERDEN
BEKLENTİLERİNİN İNCELENMESİ (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)**

Nadiye PAMUK

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet İLKİM

Yüksek Lisans Tezi - 2021

**T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ENGELLİ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN ENGELSİZ YAŞAM VE SPORTİF
FAALİYETLER İÇİN YEREL YÖNETİMLERDEN BEKLENTİLERİNİN
İNCELENMESİ (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)**

Nadiye PAMUK

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet İLKİM**

**MALATYA
2021**

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
TABLOLAR DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Varsayımlar.....	4
1.6. Sınırlılıklar	4
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Engelli	6
2.2. 5378 Sayılı Engelliler Kanununa Göre Engelli Tanımı.....	6
2.3. Dünya Sağlık Örgütü	6
2.4. Engelliliğin Nedenleri.....	7
2.4.1. Doğum Öncesi Nedenler.....	7
2.4.2. Doğum sırası Nedenler	7
2.4.3. Doğum Sonrası nedenler.....	7
2.5. Engellilik Türleri.....	8
2.5.1. Zihinsel Engelli.....	8
2.5.2. İşitme Engelli	9
2.5.3. Görme Engelli.....	9
2.5.4. Ortopedik Engelli.....	10
2.5.5. Dil ve Konuşma Engelli.....	10
2.5.6. Down Sendromu	11
2.5.7. Otizm Spektrum Bozukluğu	11
2.5.8. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)	12
2.5.9. Süreğen Hastalar	13
2.5.10. Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler	13

2.5.11.Özel Öğrenme Güçlüğü olan Bireyler	13
2.6. Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor	14
2.7. Engelli Çocuğa Sahip Aile.....	15
2.8. Yönetim	17
2.9. Yerel Yönetim.....	17
2.10. Yerel Yönetimler ve Spor	18
2.11. Belediyelerin Sporla İlgili Görevleri	19
2.12. Belediyelerinin Sporla İlgili Görevleri Büyükşehir.....	19
2.13. Battalgazi Belediyesi	20
2.13.1. Engelsiz Yaşam Merkezi	20
2.14. Malatya Büyükşehir Belediyesi	20
2.14.1. Üstat Hüsamettin Yıldırım Engelli Koordinasyon Merkezi	20
2.14.2. Engelliler Spor Merkezi.....	21
2.14.3. Engelsiz Spor ve Yaşam merkezi	21
2.14.4. Spor ve Yaşam Merkezi.....	22
2.15. Yeşilyurt Belediyesi.....	23
2.15.1. Engelsiz Park	23
2.15.2. Tut Elimden Projesi	23
2.15.3. Yapılan Diğer Faaliyetler.....	24
3. MATERYAL VE METOT	25
3.1. Çalışma Grubu	25
3.2. Veri Toplama Aracı	25
3.3. Verilerin Analizi	27
4. BULGULAR.....	28
5. TARTIŞMA	44
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	49
6.1. Sonuç	49
6.2. Öneriler	49
6.3. Yapılacak olan araştırmalara yönelik öneriler	50
KAYNAKLAR	51
EKLER.....	60
EK-1. Özgeçmiş.....	60
EK-2. Onam Formu	61
EK-3. Görüşme Formu	62

EK-4. Etik Kurul Kararı.....	64
EK-5. Araştırma İzin Belgesi.....	65

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca akademik ve sosyal anlamda desteklerini esirgemeyen, hep yanımda olan, bilgi ve tecrübelerini aktararak tez yazma sürecimi şekillendiren değerli danışmanım Doç. Dr. Mehmet İLKİM' a,

Tez yazma sürecimde yanımda olan, tezimle ilgili katkılarını sunan değerli arkadaşım Arş. Gör. Selen UĞUR' a ve Arş. Gör. Göktuğ NORMAN' a,

Çalışmalarım esnasında her zaman beni destekleyen canım aileme, sevgili eşime ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

ÖZET

Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Engelsiz Yaşam ve Sportif Faaliyetler İçin Yerel Yönetimlerden Beklentilerinin İncelenmesi (Malatya İli Örneği)

Amaç: Araştırmanın amacı Malatya ilindeki engelli çocuğa sahip ailelerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler için yerel yönetimlerden beklentilerinin incelenmesidir.

Materyal ve Metot: Araştırma; nitel bir çalışma olup durum çalışması yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Malatya ilinde engelli çocuğa sahip ve çocuğunu fiziksel aktiviteye gönderen aileler oluşturmaktadır, örneklemini ise Özel Anadolu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'ne devam eden ve bu merkezden sportif faaliyetlerle ilgili hizmet alan bireylerin aileleri oluşturmaktadır. Araştırma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi doğrultusunda ebeveynlerle görüşülmeye başlanmış ve bu görüşmeler veri doygunluğu sağlanıncaya kadar gerçekleştirilmiştir. Toplamda 26 kişi ile görüşme yapılmış ancak 20. kişiden sonra veri tekrarı oluşmaya başladığı için araştırmanın analizi 20 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracının oluşturulması sürecinde, araştırmanın odak noktası olan bölüm ve ilgilendiği alan hakkında ilgili literatür taranarak öncelikle taslak formlar hazırlanmıştır. Bu formlar, üç alan uzmanının görüşleri ile düzenlenmiş ve son halini almıştır. Görüşmeler yüz yüze yapılmıştır.

Bulgular: Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda; sportif faaliyet, il ve ülke düzeyindeki sportif faaliyetler ve aileler, hükümet ve belediye hizmetleri olmak üzere üç ana tema oluşturulmuştur.

Sonuç: Araştırmamız sonucunda engelli çocuğa sahip ailelerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler için yerel yönetimlerden beklentilerinin; bilgilendirme faaliyetleri, ortak yaşam alanlarındaki sıkıntıların giderilmesi, sosyal ve sportif alanların engelli bireyler içinde tahsis edilmesi ve yapılan rekreatif faaliyetlerin sayısının artırılması olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelli Birey, Aile Beklentileri, Engelsiz Yaşam, Sportif Faaliyet, Yerel Yönetim,

ABSTRACT

Examining the Expectations of Families with Disabled Children from Local Governments for Barrier-Free Life and Sports Activities (Malatya Province Example)

Aim: The aim of the research is to examine the expectations of families with disabled children from local governments for unhindered life and sports activities in Malatya province.

Material and Method: Research; It is a qualitative study and a case study approach was used. The population of the research consists of families who have a disabled child and send their child to physical activity in the province of Malatya, and the sample is the families of individuals who attend the Özel Anadolu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi and receive services related to sports activities from this center. The research group was determined by purposive sampling method. In line with the purposeful sampling method, interviews were started with the parents and these interviews were carried out until data saturation was achieved. A total of 26 people were interviewed, but since data repetition started to occur after the 20th person, the analysis of the research was carried out on 20 people. A semi-structured interview form was used as a data collection tool in the research. In the process of creating the data collection tool, first of all, draft forms were prepared by scanning the relevant literature about the department and the area of interest, which is the focus of the research. These forms were arranged with the opinions of three field experts and took their final form. The interviews were conducted face to face.

Results: The data obtained in the study were analyzed using the content analysis method. In line with the data obtained; Three main themes were created: sportive activities, sportive activities at provincial and country level, and families, government and municipal services.

Conclusion: As a result of our research, the expectations of families with disabled children from local for unhindered life and sports activities; information activities, eliminating the problems in common living areas, allocating social and sports areas for disabled individuals and increasing the number of recreational activities

Keywords: Disabled Person, Family Expectations, Barrier-free Life, Sporting Activity, Local Government

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ATM	: Bankamatik
AVM	: Alışveriş merkezi
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
dB	: Desibel
K	: Katılımcı
m²	: Metrekare
K	: Katılımcı
%	: Yüzde

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1. Engelsiz Spor ve Yaşam Merkezi Havuzu	22
Şekil 2.2. Engelsiz Park	23
Şekil 2.3. Tut Elimden Projesi	24

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 4.1. Ailelerin Demografik bilgileri	28
Tablo 4.2. Ailelerin sportif faaliyetlere bakış açısı ve nedenleri	29
Tablo 4.3. Ülke çapında yürütülen sportif faaliyetler ve bu faaliyetlere ilişkin farkındalık artırımı	31
Tablo 4.4. İl bazında yürütülen sportif faaliyetler.....	32
Tablo 4.5. Belediye ve hükümetin engelli bireyler ile ilgili politikaları ve ildeki ortak yaşam alanlarının erişilebilirliğinin değerlendirilmesi	34
Tablo 4.6. Yerel yönetimler tarafından engellilere yönelik sportif faaliyet bilgilendirmesi	36
Tablo 4.7. Ailelerin kaynaştırma eğitime bakış açısı.....	37
Tablo 4.8. Sosyal Destek İhtiyacı	39
Tablo 4.9. Ailelerin belediyenin düzenlediği rekreatif faaliyetlere bakış açısı.....	40
Tablo 4.10. Temalar ve içerikleri	42

1. GİRİŞ

Toplumun temel yapı taşı şüphesiz ailelerdir ve her aile sağlıklı çocuklar dünyaya getirip onları korumak ister. Ancak engelli bir çocuğun aileye katılması tüm aile üyelerini zorlar ve birtakım güçlüklerle karşılaşmalarına sebep olabilir. Çünkü engelli olma durumu sadece bireyi değil onun yakın çevresindeki kişileri de etkiler. Engellilik bireyin ve ailesinin seçimleri dışında olan ve bireyi psikolojik, sosyolojik ve fiziksel yönden hayat boyu etkileyen, sosyal hayatta kendisine atfedilen rollerde yetersizlik ve eksiklik yaşamasına sebebiyet veren bir durumdur.

Aileye engelli bir bireyin dahil olmasıyla başlayan süreçte aileler şok, inkar, depresyon gibi bazı aşamalardan geçer (1,2). Son aşama olan kabullenme evresine kadar geçen sürenin uzaması ya da ailenin önceki süreçlerden herhangi birinde takılıp kalması çocuğu ve onun kişilik gelişimini, benlik saygısını olumsuz yönde etkiler (3,4).

Engelli bir çocuk ebeveyni olmak normal gelişim gösteren bir çocuk ebeveyni olmaya kıyasla daha fazla sorumluluk ve fedakârlık gerektirir. Ailenin zamanın çoğu engelli çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak ile geçer. Bu süreçte çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasındaki sorumluluğun büyük bir kısmını anneler üstlenmektedir ve buda annenin eşinden ve diğer çocuklarından giderek uzaklaşmasına sebep olabilir. Bütün bunlar kardeşler arası anlaşmazlığa ve eşlerin evlilik doyumlarının azalmasına sebep olabilir. Annenin daha çok yıpranmaması ve çocuklar arasında oluşabilecek kıskançlık gibi olumsuz duyguların önüne geçilmesi adına eşler görev paylaşımı yapmalıdır (5).

Ailedeki engelli çocuğun etkisi çocuğun kişilik özellikleri, ailenin sosyo-ekonomik durumu gibi etkenlere bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Örneğin; ekonomik koşulları daha iyi olan ailelerde ebeveynler bakıcı ya da gölge öğretmen gibi yardımcılarından faydalanabilirken ekonomik olarak daha yoksul olan ailelerde ya da engelli çocuğuna tek başına bakmak zorunda olan ebeveynlerde ise durum daha zor hale gelebilir (6).

Engelli çocuğa sahip olmak; ailelerde bazı ekonomik sıkıntıların da yaşanmasına sebep olabilir. Çocuğun eğitim ve bakım masrafları ailelere yük olabilir. Ancak 5378 sayılı engelliler kanunuyla ve özellikle 2000’li yıllardaki hükümet politikalarıyla aileler ekonomik anlamda desteklenmiş ve bir nebze de olsa ailelerin ekonomik yükü hafifletilmiştir (7). Engelli çocuğa sahip olan aileler zamanlarının çoğunu çocuklarının

bakımına ayırdıkları için sosyal açıdan da önemli ölçüde etkilenmektedir. Yaşam döngülerini engel durumuna göre ayarlayan aileler kendilerine ve sosyal aktivitelerine daha az zaman ayırmak zorunda kalıp engellilik olgusunu çocuklarıyla birlikte yaşamaktadırlar (8). Yapılan çalışmalar engelli çocuğa sahip ailelerin psikolojik açıdan olumsuz etkilendiğini stres, kaygı ve depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ergün ve Ertem (2012) çalışmalarında engelli çocuk sahibi olan annelerin en çok yaşadıkları sıkıntıların sürekli üzüntü, öfke ve yalnızlık olduğu sonucuna ulaşmışlardır (9).

Engelli çocuğa sahip ailelerin karşılaştıkları sıkıntıların minimuma indirilmesinde psikososyal destek önemli bir yer tutmaktadır. Toplumun bilinçlendirilmesi ve özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımının önündeki engellerin kaldırılması hem aileler hem de çocuklar için önemli bir destektir. Sosyalleşmenin sağlanabilmesi için bireyin diğer insanlarla etkileşim içerisinde olması ve sosyal öğrenmenin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu duruma en uygun ortamlardan biri de spor ortamıdır (10). Spor bireyin sosyal hayata katılımını sağlayan, yeni insanlar tanınmasına aracı olan, kişinin kendi dar dünyasından çıkıp başka insanların fikirleriyle de etkileşim içerisinde olmasını sağlayan bir yapıdır (11). Fiziksel ve ruhsal açıdan sağladığı desteğin yanı sıra sağlıklı ve mutlu bir hayatın devamı için de fiziksel aktivite temel bir faktördür (12,13). Aynı zamanda; Disiplin, özgüven, bir gruba ait olma, arkadaşlık, takdir etme ve takdir edilme, rekabet, başarı, sorumluluk, işbirliği gibi sosyal duyguların gelişiminin sağlanmasında da fiziksel aktivite oldukça etkili bir yardımcıdır (14). Tüm bu olumlu yönleriyle fiziksel aktivite özel gereksinimli bireyler için de bir ihtiyaç ve sosyal yapının evrensel dilidir. Fiziksel aktivite sayesinde, özel gereksinimli bireyler hem karşılaştıkları birçok engelin üstesinden gelebilmekte hem de hayatlarında yeni bir pencere aralayabilmektedirler (10,12). Dünyada engelliliğe bakış açısının değişmesi ve BM'nin engellilerle ilgili yaptığı çalışmalarla hükümetlerin politikaları, Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme' ye göre düzenlenmiş ve toplumsal fırsat eşitliği, erişebilirlik, toplumsal kaynaklardan yararlanmada eşitlik, engelsiz yaşam gibi unsurlar göz önünde bulundurulmuştur (15,16). Türkiye'de de engelli haklarına yönelik yapılan düzenlemeler Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme' ye ve uluslararası anlaşmalar tarafından ortaya koyulan yükümlülükler göre 2000'li yıllardan itibaren düzenlenmeye başlamıştır. Ulusal ve uluslararası gelişmelere paralel olarak 2000'li yıllarda düzenlenen engellilik politikasının yerel yönetim mevzuatına da etkisi olmuştur. Yerel yönetimlerin

engellilik konusu ile ilgili görev, yetki ve sorumlulukları; başta 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun olmak üzere, 5393 sayılı Belediye ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunları, Kent Konseyleri ve İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliklerinde açıkça belirtilmiştir. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme kapsamında yerel yönetimlerin görevlerine de değinilmiş ve bunlar; engellilere yönelik bilincin artırılması, fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim olanaklarına ve hizmetlere eşit koşullarda erişim, engellilerin toplum içinde yaşama hakkından eksiksiz yararlanabilmesi, bağımsız hareket edebilme, dinlenme ve her türlü kültürel, sportif aktivitelere katılımlarını sağlamaya yönelik teşvik olarak sıralanmıştır. Engellilere yönelik yürütülen faaliyetlerden büyük ölçüde merkezi yönetim sorumludur. Bu faaliyetlerin yürütülmesinde merkezi anlamda ilgili bakanlıklar sorumlu iken yerel düzeydeki faaliyetleri de belediyeler yürütmektedir (17). Merkezi alanda engellilere yönelik hizmette bulunan hükümetler ve bu hükümetlerin yerel alandaki hizmetlerinin destekleyicisi olan belediyelerin hedeflediği engelsiz yaşam politikalarında spor önemli bir yer tutmaktadır (16). Çünkü klasikleşen tanımı dışında ülkelerin tanıtımına, turizme, uluslararası ilişkilere, eğlenceye ve dünya barışına katkıda bulunan spor, engelli bireyin sosyal hayatta aktif rol almasıyla da yakından ilişkilidir (18,19). Bu bağlamda Düzenli fiziksel aktiviteye katılan engelli bireylerin sosyalleşme düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (20). Özel gereksinimli bireylerin rehabilite edilmesinde ve toplumla bütünleştirilmesinde fiziksel aktivite önemli bir rol oynamaktadır. Sportif etkinliklerin her türlü sosyal bir etkileşimdir. Ayrıca sportif etkinlikler sayesinde engelli bireylerde istendik davranış değişikliği gerçekleştirmek mümkündür. Genel sağlık ve motorik özelliklere olumlu etkilerinin yanı sıra sporun engelli bireyler üzerinde duyuşsal ve davranışsal katkıları da çok büyüktür (10).

1.1. Problem Durumu

Malatya il merkezindeki mevcut belediyelerin özel gereksinimli bireyler ve ailelerini kapsayan sosyal sosyal ve sportif faaliyetleri aileler için yeterli midir?

1.2. Alt Problemler

- Yerel yönetimler engelli bireyler ile ilgili politikalarını belirlerken onların ve ailelerinin görüşlerini dikkate alır mı?
- Yerel yönetimlerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler ile ilgili yürüttüğü projeler bulunmakta mıdır?

- Engelli bireyler ve aileleri yerel yönetimlerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyet hizmetlerinden haberdar mıdır?
- Yerel yönetimlerin engelli bireyler için spor tesisi bulunuyor mu ve yeterli mi?
- Yerel yönetimlerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler ile ilgili hizmetlerinden engelli bireyler ve aileleri memnun mu?

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Malatya ilindeki engelli çocuğa sahip ailelerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler için yerel yönetimlerden beklentilerinin incelenmesidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Araştırmalar ve gözlemler sonucunda engelli çocuğa sahip birçok ailenin çocuğunu fiziksel aktiviteye göndermek istediğini ancak bu konuda il genelindeki faaliyetlerin kısıtlı olduğu ayrıca ailelerin yapılan aktiviteler ve hizmetlerin birçoğundan habersiz olduğu varsayıldığı için bu çalışmanın ilgili konuya ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca konu ile ilgili bir literatür taraması yapıldığında sportif etkinliklerin özel gereksinimli bireyler üzerinde birçok olumlu etkisi olduğu gözlenmiş ve bu konuda belediyelere büyük sorumluluklar yüklenmiştir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmanın ilgili literatüre ve belediyelerin engelli bireyleri ve ailelerini kapsayan projelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

- Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulan ve alanında uzman kişiler tarafından değerlendirilen yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygun olduğu,
- Formda yer alan soruların katılımcılar için uygun ve anlaşılabilir olduğu,
- Katılımcıların soruları doğru ve içtenlikle cevapladığı,
- Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği düşünülmektedir.

1.6. Sınırlılıklar

- Çalışma Özel Anadolu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'ne devam eden ve bu kurumdan sportif faaliyet hizmeti alan özel gereksinimli bireylerin aileleri ile sınırlandırılmıştır.

- Çalışma Malatya il merkezinde ve merkez ilçelerde ikamet eden engelli çocuğa sahip aileler ile sınırlandırılmıştır.
- Çalışma 2020-2021 eğitim öğretim yılını kapsayacak şekilde sınırlandırılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Engelli

Kelime olarak engel kelimesi Türkçede, ‘bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül, pürüz, mânia, handicap, ket’ engelli ise “vücudunda eksik veya kusuru olan” olarak açıklanmaktadır (21). Engel ve engellilik kavramı ile ilgili pek çok farklı tanım bulunmaktadır. Engellilik ile ilgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların kendine özgü tanımları vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

2.2. 5378 Sayılı Engelliler Kanununa Göre Engelli Tanımı

Özürlü, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlüğü olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi olarak tanımlanmaktadır (22). 25.04.2013 tarihinde resmi gazetede yayınlanan değişikliğe göre “özürlü” kelimesi “engelli” olarak değiştirilmiştir.

2.3. Dünya Sağlık Örgütü

“Engellilik (Handicap); bir eksiklik veya sakatlık sonucunda, belirli bir kişide meydana gelen ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durumu ifade eder” (23). Aynı zamanda Dünya sağlık örgütü engelliliği boyutlandırarak tanımlamıştır.

Yetersizlik (Impairment):” Fizyolojik, psikolojik veya anatomik yapının kaybını ya da normalden sapması halini ifade eder. Bu tanım özellikle organ düzeyindeki bozuklukları ifade eder”.

Özürlülük (Disability): “Bu tanım fiziksel ve zihinsel yeti kaybını ifade etmektedir. Sağlığın bozulması sonucu oluşan yetersizlikten dolayı bir yeteneğin normale oranla azalması veya kaybedilmesi olarak tanımlanır”.

Maluliyet (Handicap): “Yukarıda açıkladığımız yetersizlik veya özürlülük halleri nedeniyle kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel düzeyine göre normal kabul edilen yaşam gereklerinin yerine getirememesidir” (24).

2.4. Engelliliğin Nedenleri

Engellik doğuştan ya da sonradan hastalık, kaza gibi çevresel sebeplerden oluşabilir.

2.4.1. Doğum Öncesi Nedenler

- Ailedeki kalıtsal hastalıklar
- Akrafa Evliliği
- Annenin yaşı(Doğum yaşının altında ya da üstünde olması)
- Anne-baba arasındaki kan uyumsuzluğu
- Gebelik döneminde alkol, sigara ya da uyuşturucu madde kullanımı
- Gebelik döneminde annenin radyasyona maruz kalması
- Gebelik döneminde annenin doktor kontrolü dışında ilaç kullanımı
- Gebelik döneminde annenin yetersiz ve dengesiz beslenmesi
- Annede var olan kronik hastalıklar(hipertansiyon, diyabet, kolesterol vs.)
- Gebelik döneminde annenin geçirdiği enfeksiyonel hastalıklar
- Gebelik döneminde annenin geçirdiği kazalar
- Çok sayıda hamile kalınması ve doğum yapılması
- Vitamin ve mineral eksikliği (25).

2.4.2. Doğum sırası Nedenler

- Doğum sırasında bebeğin oksijensiz kalması
- Doğum sırasında bebeğin tramvaya maruz kalması
- Doğumun beklenen s üreden erken ya da geç olması
- Doğumun güç olması
- Doğumun sağlık kuruluşunda sağlıkçılar tarafından gerçekleştirilmemesi
- Doğum ortamının steril olmaması
- Bebeğin düşük ağırlıkta doğması (25).

2.4.3. Doğum Sonrası nedenler

- Bebeğin geçirdiği ağır ateşli hastalıklar
- Bebeğin yetersiz beslenmesi
- Bebek için gerekli sağlık kontrollerinin gerçekleştirilmemesi
- Bebeğin aşılarının tam ve düzenli yaptırılmaması

- Doğum sarılığını ağır geçirmesi
- Kazalar, doğal afetler ve çevresel faktörler
- Ailenin eğitimsizliği
- Çocuğun ihmal ve istismar edilmesi (25).

2.5. Engellilik Türleri

Dünya Sağlık Örgütü Engelliler Raporu Küresel Hastalık Yüğü Araştırması'nın(2004) analiz sonuçlarına göre dünya nüfusunun %15.3' ünün (2004 yılında 6.4 milyar olan dünya nüfusunun 978 milyonu) “orta düzeyde veya ağır düzeyde engelli”, %2.9'unun (yaklaşık 185 milyon kişi) ise “ağır engelli” olduğu hesaplanmıştır (26). Ülkemizde engelliler ile ilgili ilk önemli çalışma 2002 yılındaki nüfus sayımında olmuştur. Bu çalışmaya göre nüfusumuzun % 12.29'unu engelli bireyler oluşturmaktadır (27).

Engelli bireylerin yetersizliğine göre ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ihtiyaca binaen destek verilmesi için engellilik gruplara ayrılmıştır. Bazı kaynaklara göre farklılık gösterse de engelliliği 11 başlık altında toplayabiliriz.

2.5.1. Zihinsel Engelli

Engellilik türleri arasında özel eğitime en fazla ihtiyaç duyan grup diyebiliriz. Genel bir tanım yapacak olursak, zihinsel işlevlerinde akranlarına göre önemli ölçüde normalin altında olma ve bununla birlikte uyumsal beceri alanlarından (iletişim, öz bakım, sosyal beceriler vs.)en az iki tanesinde yetersizlik gösterme durumudur. Amerikan Zekâ Geriliği Birliğine göre zihinsel engellilik entelektüel işleyiş(öğrenme, akıl yürütme, problem çözme vs.) ve adaptif davranışları(kavramsal beceriler, sosyal beceriler, Pratik beceriler) kapsayan 18 yaşından önce ortaya çıkan bir durumdur. Zekâ olarak adlandırılan entelektüel işleyiş IQ Testi ile ölçülebilir ve 70-75 gibi bir test sonucu zekâda ki sınırlılığı gösterir. Engelliler ve yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü verilerine göre zihinsel engelli bireylerin nüfus içindeki oranı %17.27 'dir (28). Zihinsel engellilerin yaklaşık %85 ini eğitilebilir zihinsel engelliler oluşturmaktadır. Ancak normal gelişim gösteren akranlarının seviyesine erişebilmeleri için destek eğitime ihtiyaç duyaralar ve bu destek eğitim yalnızca özel eğitim hizmetleriyle sağlanabilir. Zihinsel yetersizliği olan bireyler için psikolojik sınıflandırma ve zihinsel sınıflandırma olarak 2 farklı sınıflandırma sistemi düzenlenmiştir: *Hafif derecede zihinsel engelliler* (zekâ testi puanları 50-70 arasında olan

bireyler), *orta derecede zihinsel engelliler* (zekâ testi puanları 35-50 arasında olan bireyler), *ağır derecede zihinsel engelliler* (zekâ testi puanları 25-35 arasında olan bireyler) ve *ileri derecede ağır zihinsel engelliler* (zekâ testi puanları 25'in altında olan bireyler) psikolojik sınıflandırma kategorisi içerisinde yer alır. Akademik becerilere ve öz bakım becerilerine yapılan eğitsel sınıflandırma kategorisinde ise *eğitilebilir zihinsel engelliler* (zekâ testi puanları 45-70 arasında olan bireyler), *öğretilebilir zihinsel engelliler* (zekâ testi puanları 25-45 arasında olan bireyler) ve *klinik bakıma ihtiyaç duyan zihinsel engelliler* (zeka testi puanları 25'in altında olan bireyler) yer almaktadır (29).

2.5.2. İşitme Engelli

Ses dış kulak, orta kulak ve iç kulaktan geçerek işitme sürecini başlatır, bu işitme bölümlerinden herhangi birinde bir anomali, noksanlık yada hastalık varsa işitme kaybı oluşur. İşitme kaybı, dış kulaktan beyne ses iletimi kesintiye uğradığında ortaya çıkan bir durumdur (30). DSÖ'ye göre her iki kulakta da 25dB ve üstü işitme eşiği işitme kaybıdır. Yine DSÖ' ye göre dünya nüfusunun %5 inden fazlası işitme kaybı yaşamaktadır (31). Ülkemizde ise nüfusun % 8.11'i işitme engellidir (32). İşitme kaybı için çocukluk kritik dönemdir çünkü bu dönemde teşhis edilen işitme kaybı uygun yöntemlerle rehabilite edilirse tedavi sağlanabilir (33). Çocukluk dönemindeki İşitme kayıplarında en önemli belirti konuşmama ya da geç konuşmadır. İşitme engeline genetik faktörler çok önemlidir ve bebeklerdeki işitme kayıplarının %60'ından fazlasını oluştururlar. Bunun yanı sıra geçirilen ateşli hastalıklar ve kronik orta kulak iltihabı işitme kaybı sebeplerindedir (30). İşitme engeline ise derecelendirme: *Normal İşitme* (10/15dB), *Minimal Derecede İşitme Kaybı* (16/25dB), *Hafif Derecede İşitme Kaybı* (26 /40dB), *Orta Derecede İşitme Kaybı* (41/55dB), *Orta İleri Derecede İşitme Kaybı* (56/70dB), *İleri Derecede İşitme Kaybı* (71/90dB) ve *Çok İleri Derecede İşitme Kaybı* (91dB ve üzeri) olarak yapılır (33).

2.5.3. Görme Engelli

Görme engeli; farklı sebeplerden dolayı göz yapısının zedelenmesi sonucu gözün işlevini gerçekleştirememesidir. Diğer bir deyişle görme yetisinin kısmen ya da tamamen yetersiz kalması sonucu bireyin sosyal hayatının ve akademik becerilerinin olumsuz etkilenmesidir. Görme engelliliğinin eğitsel tanılması ise şöyle yapılmıştır; görme yetersizliğinden dolayı Braille (kabartma) alfabesine ya da sesli kitaplara ihtiyaç duyanlara “kör” yazıları büyüteç yardımıyla görebilen ya da büyük punto ile yazılmış

yazıları görebilenlere “az gören” denir. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre görme engelli bireyler nüfusun %9.83’ünü oluşturmaktadır (32). Görme yetersizliği nüfusun yaşlanmasına paralel olarak artış göstermektedir. Yapılan araştırmalara göre düzenli fiziksel aktivite ve egzersiz göz hastalığının ilerlemesinde koruyucu etki göstermektedir (34). Görme engelliliği yasal körlük, kısmi körlük, hareket algısı, ışık algısı ve tamamen körlük olarak sınıflandırılır. Ancak spor müsabakalarında kullanılan sınıflandırma sistemi farklıdır. Görme engelliliğinin spor müsabakalarında sınıflandırılması B1(tamamen görmeyenler), B2(görme açıları 5 dereceden daha az olanlar) ve B3(görme açıları 5-20 derece arasında olanlar) olarak yapılır (25).

2.5.4. Ortopedik Engelli

Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanan Özel eğitim Okulları yönetmeliğine göre “tüm müdahalelerin yapılmış olmasına rağmen sinir sistemi, kas, eklemler ve iskeletteki engellerinden kaynaklı formal eğitim ve öğretim faaliyetlerinden yeterli oranda yarar sağlayamayan birey” ortopedik engelli olarak tanımlanmaktadır (35). Bu engel türünde yetersizlik kas-iskelet sistemindedir. Her türlü hareket işlevsizliği, şekil bozukluğu, uzuv ve organ eksikliği, kas yetmezliği, serebral palsi, spastisite vb. bu grupta yer alır (36). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre ortopedik engelli bireyler nüfusun % 13,59’unu oluşturmaktadır (32).

2.5.5. Dil ve Konuşma Engelli

Herhangi bir sebeple sözel dili öğrenmede ve ifade etmekte karşılaşılan yetersizliktir (37). Konuşamama, konuşma hızında ve akıcılığında oluşan problemler, ses bozuklukları dil ve konuşma engeli olarak tanımlanabilir. İşitebildiği halde konuşamayanlar, cihaz yardımı ile konuşanlar, gırtlakını kaybetmiş olanlar bu engel grubunda yer alır (38). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre dil ve konuşma engelli bireyler nüfusun % 1.45’ini oluşturmaktadır (32). Dil ve konuşma bozukluklarının sebebi kesin olarak bilinmemekle birlikte yapısal(örneğin; yarı damak), duysal ya da nörofizyolojik(işitme engeli) sebeplere bağlı olarak da gelişebilir. Dil ve konuşma bozuklukları yaşamın birçok alanında kişiyi olumsuz etkileyebilir. İletişim sosyal hayatın bir parçasıdır ve insanlar konuşarak iletişim sağlar; tamda bu yüzden dil ve konuşma bozuklukları iletişimi engelleyerek bireyin sosyalleşmesine mani olabilir. Sosyalleşmeyen insan içine kapanır, yalnızlaşır ve özgüveni zedelenerek birey duygusal olarak da olumsuz etkilenebilir (39). Dil ve konuşma bozukluğunun farklı

tedavi yöntemleri bulunmaktadır. “Konuşma dışı sözlü motor egzersizler(NSOMT)” son zamanlarda ileri sürülen tedavi yöntemlerinden bir tanesidir ve bu yöntem konuşurken kullandığımız dudak, çene, dil, gırtlak ve solunum kaslarının fizyolojik temellerinin aktif ve pasif kas egzersizleri ve kas germeleriyle iyileştirilmesi ve güçlendirilmesini hedefler (40).

2.5.6. Down Sendromu

Genetik farklılıklardan kaynaklanan down sendromu bir tür kromozom bozukluğudur. Normal gelişim gösteren bireylerin aksine fazladan bir kromozoma daha sahiptirler. Gelişim süreçleri normal olan bireylerde 23 çift olmak üzere totalde 46 kromozom bulunurken down sendromluların 21. Kromozom çiftinde fazladan bir kromozom daha bulunur ve 47 kromozom olarak dünyaya gelirler. Artı bir kromozom farkı down sendromlu bireyleri bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönden normal gelişim gösteren bireylerden ayırır (41). Hafif ya da orta derecede zihinsel yetersizliğe sahip olan down sendromlu bireyler yassı bir yüz, çekik gözler, küçük kulaklar ve dudak, basık bir burun, büyük dil, kalın bir boyun, geniş el ve ayaklar gibi belirgin ve yaygın fiziksel özelliklere sahiptir (42). Down sendromlu bireylerde inaktif bir yaşam biçimi, dengesiz ve kötü beslenme alışkanlıkları fizyolojik hastalıklara yakalanma riskini arttırabilir. Kalp hastalıkları, kemik gelişimde gerilik, kas hipotonisi ve obezite bu fizyolojik hastalıklarından bazılarıdır. Ayrıca hareketsiz yaşam tarzı down sendromlularda kas atrofisi, zayıf kas gücü ve dayanıklılığını da beraberinde getirir (43). Tıbbi alanda yaşanan gelişmelerle yaşam süreleri uzayan down sendromlu bireylerin ve yaşam kalitelerinde de artış gözlenmiştir. Sebebi henüz bilinmeyen down sendromunda annenin yaşı ve doğum sayısı önemli bir etkidir. 40 yaş ve üzeri doğumlar risk teşkil etmektedir (44).

2.5.7. Otizm Spektrum Bozukluğu

Tohum Otizm Vakfı otizm spektrum bozukluğunu “doğuştan gelen ya da yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan karmaşık bir nöro-gelişimsel farklılık” olarak tanımlamıştır (45). Amerikan psikiyatri birliğine göre ise; 2-3 yaşlarında başlayarak giderek artan sosyal iletişimde sorunlar, tekrarlanan davranışlar ve ilgi alanlarının sınırlılığı gibi belirtileri olan nörogelişimsel bir bozukluktur (46). Otizm spektrum bozukluğu; otizm, asperger sendromu, atipik otizm, çocukluk dezente gratif bozukluğu ve rett sendromu olarak 5’e ayrılır (25). Genetik ve çevresel faktörlerin etkili olduğu gibi görüşler olsa da otizmin kesin sebebi

bilinememektedir (47). Otizmliler bireyler duyuşsal uyanlara karşı aşırı duyarlıdır. Esnek olmayan rutinelere ve el çırpma, herhangi bir nesneye sürekli vurma, sallanma, ayak parmak uçlarında yürüme gibi psikomotor stereotipik davranışlara sahiptirler. Bununla birlikte göz kontakları zayıftır, sözel ve sözel olmayan iletişimde gecikmeler görülebilir (48). Otizm spektrum bozukluğunun erkeklerde görülme sıklığı kızlarda görülme sıklığından fazladır. Otizmin şiddeti ve özellikleri her bireyde aynı değildir. Birçok otizmliler bebek normal gelişim gösteren diğer bebeklerin kazandıkları davranışları kazanabilecek durumda iken çevrelerine ilgilerinin az olması sebebiyle bu davranışları kazanamamakta ya da geç kazanmaktadır. Bazı araştırmalar otizmliler bebeklerin daha geç yürüdüklerini ve oturduklarını ileri sürmüştür. İlgi alanlarının sınırlı olması ve taklit becerilerinin olmaması bu çocuklarda büyük ve küçük kas gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle otizmliler çocukların özel eğitim programlarına onlara uygun planlanmış spor ve egzersiz programlarının eklenmesi gerekmektedir (49).

2.5.8. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)

İlk olarak 1900'lerde "aşırı hareketli ve öfke patlamaları oluşturan çocuklar" olarak tanımlanan dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu; aşırı hareketlilikten dolayı dikkatini uzun süre bir şeye yoğunlaştıramama, konsantre olamama durumudur (50). 3 yaş civarında başlayıp çocukluk döneminde artarak kendini göstermektedir. Sebebinin ne olduğu bilinemeyen DEHB' nin "beyindeki bir hasar" dan kaynaklandığı düşünülmektedir. Son yıllarda görülme sıklığı artan DEHB' in erkeklerde görülme oranı daha yüksektir. Çocuklarda daha sık görülse de yapılan son araştırmalarda yetişkinlerde de görülmektedir. Yetişkinlerde görülme sebeplerinin düzensiz duyuş durumları, sinirlilik olduğu ileri sürülmektedir. Düşük sosyo-ekonomik şartlara sahip olan çocuklarda görülme oranı daha fazla olan DEHB' de genetik yatkınlık da önemli rol oynamaktadır (51,52). Genel sağlık ve psikolojik iyi olma hali üzerinde etkisi olan sporun DEHB üzerinde de olumlu etkileri olduğu ileri sürülmüştür. Yapılan çalışmalarda nüfusun genelinde artan egzersiz seviyelerinin DEHB belirtilerini, dürtüselliliği ve hiperaktiviteyi azalttığı, dikkat seviyesini ve yürütücü bilişsel performansı arttırdığı gözlemlenmiştir (53).

2.5.9. Süreğen Hastalar

Sürekli bakım ve tedavi ihtiyacından dolayı bireyin sosyal hayatını, eğitim durumunu olumsuz etkileyen hastalıklardır. Kalp damar hastalıkları, kronik böbrek yetmezliği, kanser, diyabet, epilepsi gibi hastalıklar süreğen hastalıkların başlıcalarıdır. Hastalığı sebebiyle normal şartlar dahilinde okullarda eğitim alamayan çocuklara hastanelerde ve evde eğitim hizmetleri sunulmaktadır (54). Kronik solunum yolları hastalıkları, kalp damar hastalıkları, diyabet ve obezite gibi hastalıklarda istenen sonuçlara ulaşmak için egzersiz reçeteleri önemli bir rol oynamaktadır (55). Bilindiği gibi düzenli egzersizin kandaki lipid düzeyine, kan basıncına olumlu etkisinin yanı sıra kanser riskini azalttığı ve kanserli hastalarda yaşam doyumunu arttırdığı gözlenmiştir (56). Toplumda en sık rastlanan yetersizlik olan süreğen hastalık Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre %39.70'tir (32).

2.5.10. Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler

Zekâ alanı daima 130 ve üzeri olan kendi akranları arasından rastgele belirlenen bir grubun %98' inden daha zeki olan bireylere üstün zekalı birey; zeka alanı daima 120 ve üzeri olan spor, sanat ve matematik gibi branşlarda akranlarından daha üstün olan bireylere ise üstün yetenekli birey denir. Mevcut kapasitelerini ortaya çıkarmak için bu gruptaki bireylerde özel eğitim ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyabilirler (25). Bilişsel ya da devinışsel alanlarda çok iyi olup avantajlı gibi görünseler de duyuşsal ve sosyal açıdan dezavantajlı olabilirler aynı zamanda kendi yaş grupları içindeki sosyal ipuçlarında duyarlılıkları düşüktür (57). Bu gruptaki çocukların hem kendine hem de topluma fayda sağlayabilmeleri için normal eğitim-öğretim faaliyetleri dışında kendileri için düzenlenmiş programlara ihtiyaç vardır (58). Zeka ve yetenek genetikdir ancak çevresel faktörler ve eğitim uygulamaları da bunların şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bilim, sanat, edebiyat alanındaki başarılı insanların(Albert Einstein, Edison, Tolstoy, Walt Disney...) hayat hikâyelerini incelediğimizde de bunu apaçık görebiliriz (59).

2.5.11.Özel Öğrenme Güçlüğü olan Bireyler

Net olarak bilenemeyen nörolojik ve psikolojik sebeplerden dolayı bireyin kendini ifade etme, problem çözme, düşünme, kodlama gibi bilişsel süreçlerde ve okuduğunu anlama, yorumlama ya da matematiksel işlemler gibi akademik alanlarda normal gelişim gösteren akranlarına göre yetersiz kalması durumudur (25). Konuşmada gecikme,

okumanın geç ve güç öğrenilmesi, yavaş okuma, harfleri karıştırma (d ile b, b ile p), tersten okuma –yazma, benzer kelimeleri karıştırma, kötü ve düzensiz yazı yazma özel öğrenme güçlüğü olan bireylerde sıkça görülen belirtilerdir (60). Dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ya da durağanlık, içine kapanıklık, sosyal uyumda zorluk, dil ve konuşmada güçlük, özgüven eksikliği bu kişilerin yaşadığı problemlerden bazılarıdır. Okuma güçlüğü(Disleksi), Aritmetik güçlüğü(Discalculi), Yazma güçlüğü (Disgrafi) olmak üzere sınıflandırılır (61).

2.6. Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor

Spor, bireylerin psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik gelişimlerini destekleyen, temel motorik özellikleri iyileştiren, vücut kompozisyonunu ve sağlıkla ilgili bileşenleri düzenleyen bir olgudur (12). Sağlıklı, formda ve zinde kalmayı sağlayan spor aynı zamanda ekonomik kalkınmada ve ülkelerin tanıtımında da önemli bir role sahiptir. Beden eğitimi ise; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel bütün öğrenme alanlarında etkili olan hareket aracılığıyla eğitim imkanı sunan bütüncül eğitim faaliyetlerinin bir parçasıdır. “Herkes için spor” anlayışıyla toplumun her kesimine hitap eden spor faaliyetleri engelli bireyleri de kapsamaktadır (62). Toplumsal sağlığı ve yaşam kalitesini arttırdığı bilinen beden eğitimi ve spor engelli bireyler içinde önem taşımaktadır (63). İlk olarak spor yapan bütün engelli bireyler toplumsal bir deneyim kazanır. Normal gelişim gösterip spor yapan bireylerde özgüven, ruhsal sağlık, sosyal uyum, liderlik, yaratıcılık, mevcut kurallara uyma gibi özellikler gelişirken engelli bireylerde de tüm bu olumlu özelliklerin ve hatta daha fazlasının da geliştiğini görebiliriz (64,62). Ayrıca beden eğitimi ve spor faaliyetleri toplumdan soyutlanmış ve engelliliğin getirmiş olduğu psikoloji neticesinde açığa çıkan kırgınlık, kıskançlık, saldırganlık gibi benlik bütünlüğünü olumsuz etkileyen duyguların kontrol altında tutulmasında önemli bir araçtır (12).Son yıllarda gerçekleştirilen kaynaştırma eğitimi ile engelli bireyler topluma kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Engelli öğrencileri spor yapmaya teşvik etmeli ve onları cesaretlendirmelidirler. Ancak yapılan bazı çalışmalar engelli bireylerin spora katılımı konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin kararsız tutum sergilediğini göstermektedir. Bu tutumlarının sebebi olarak ise onlarla nasıl iletişime geçeceklerini bilmedikleri ve kendi etkinliklerinin yeterli olup olmayacağından endişe ettiklerini belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenleri her ne kadar lisans dönemlerinde Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor dersi alsalar da bu alan için yetişmiş özel öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır ve bununla ilgili bazı üniversiteler ve YÖK

tarafından birtakım çalışmalar yürütülmekte olup engelliler sporu için önemli bir adım atılmaktadır (65).

2.7. Engelli Çocuğa Sahip Aile

Engellilik durumu kişiye özgüdür ancak bireyin çevresini özellikle ailesini etkiler (66). Aileler engelli çocuğa sahip olduktan sonra temel hayati faaliyetlerin karşılanmasında bir takım sıkıntılarla karşılaşabilmektedirler. Bazı aileler bu durumu kabullenmekte zorlanabilir ve alışık olmadıkları bu durumu şaşkınlıkla karşılayabilirler. Bu süreçten sonra aile yaşamın bazı alanlarında güçlükler yaşayabilir; toplumsal çevre, çocuğun göstermiş olduğu problem davranışlar ya da ailenin kendi içinde yaşadığı sıkıntılar bunlardan bazılarıdır. Nitekim hayat boyu süregelen engellilik durumu özel bakım gerektirmektedir (67).

Ebeveynlerin genellikle yaşadığı en büyük sıkıntı çocuğunun engelli olduğunu kabullenme sürecidir. Aile engelli bir çocuğa sahip olduğunu öğrendikten sonra duygusal sorunlar yaşayabilir. Karşılıklı olarak ebeveynlerin birbirini suçlaması, şok, belirsizlik, inkâr, kızgınlık, kaygı ve depresyon yaşanan bu duygusal sorunlardan bazılarıdır. Bazı aileler ise gerçekçi bir tutum takınıp kabullenme yoluna gider. Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı evreler belli bir seviyeye kadar ortak olabilir ancak ebeveynler bu evrelerin birkaçında takılıp kalabilirler ya da ara sıra bu evreler arasında git gel yapabilirler. Anne babaların kişilik özellikleri, eğitim durumları, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ya da içinde bulunulan çevre bu durumu etkileyebilir. Engelli çocuğa sahip olmanın getirdiği yeni hayat koşullarına aile adapte olmak zorundadır. Eşler birbirini çocuğun bakımı konusunda desteklemeli ve engelli bir çocuğa sahip oldukları için birbirini suçlamamalıdır. Bazı babalar çocuğun engelinden anneyi sorumlu tutmaktadır fakat yapılan araştırmalar bu durumun tersini kanıtlamaktadır. Bazı babalar ise, hamilelik döneminde engelli tanısı konulan çocuğundan vazgeçerek anneden de bunu yapmasını beklemektedir. Evliliklerin çoğu bu nedenle bitebilmektedir. Bazı aileler çocuklarından utanarak onlarla dışarı çıkmak istemezler. Oysa ailenin çocuğunun mevcut durumunu kabullenip normal standartlara yakın bir yaşam sürmesi için gerekli desteği alması önemlidir. Çocuğun gelişiminin ve eğitiminin olumsuz etkilenmemesi için bu aşama mümkün olduğunca çabuk atlatılmalı, gerekirse profesyonel yardım alınarak durum kabullenilmeli, engellilik kavramı araştırılmalı ve çocuğun gelişimi için gerekli

planlamalar yapılmalıdır (36). Tüm bu süreçlerde ailenin bir takım gereksinimleri vardır. Bunlar:

Bilgilenme: Özellikle süreğen engellilikte ailenin açık ve anlaşılır bir şekilde bilgilendirilmesi şarttır. Engelli bireyin sağlık durumu ile ilgili hekimler ya da sağlık çalışanları tarafından aileye sürekli bilgi aktarımı sağlanmalıdır. Bunun yanında aile veya engelli bireye psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sağlanmalı, yasal hakları, sosyal hizmetler gibi hususlarda da bilgilendirme yapılmalıdır.

Sosyal destek ve duygusal destek gereksinimi: Tarih boyunca dışlanan engelli bireyler ve ailelerinin durumu günümüzde sosyal farkındalığın artması ile daha iyi olsa da zaman zaman hala bazı problemler yaşanmaktadır. Kaynaştırma çocuklarını okulda istemeyen veliler, engelli çocuğa sahip olduğu için sosyal çevresinde dışlanan anneler, kardeşler arasında dışlanan engelli çocuk ve yaşanan bu durumlardan dolayı birbirini suçlayan eşler düşünüldüğünde sosyal ve duygusal destek gereksiniminin engelli çocuğa sahip aileler için önemini görebiliriz. Yapılan araştırmalara göre daha büyük bir stres altında olan anneye ve özellikle kardeşler arası çıkan sorunların giderilmesinde büyük zorluklar yaşayan ailelere aile içi desteğin sağlanması adına profesyonel kişilerce sosyolojik ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesi gereklidir.

Ekonomik Destek Gereksinimi: Ekonomik durumu yerinde olmayan, engelli bireyin bakım hizmetlerinin karşılanmasında zorluk yaşayan ailelere gerekli ekonomik destek sağlanmalıdır.

Geleceği Planlama Gereksinimi: Engelli çocuğa sahip ebeveynlerde oluşan kendi ölümlerinden sonra çocuklarının bakım ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı endişesi ile çocuklarının sonraki hayatlarını garantiye alma gereksinimidir (36).

Engelli çocuğa sahip ailelerin çocuğuyla arasındaki ilişki, Normal gelişim gösteren bir çocukla ebeveyni arasındaki ilişkiden daha farklıdır. Zaman zaman daha kompleks, belirsiz ve yıpratıcı olabilir. Yapılan bazı araştırmalar engelli çocuğa sahip anne babaların ruh sağlığının olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Özellikle annelerde çocuğun anneye bağımlı olmasından dolayı bu durum daha sık görülür. Engelli çocuğa sahip ailelerin çocuğu için gelecek endişesi taşımaları onların yaşam kalitelerini etkilemekte ve depresyon düzeylerini arttırmaktadır (36). Ciddi bir destek gerektiren bu durumların başarıya ulaşabilmesi için ailelerin ihtiyaçlarının belirlenmesi önem taşımaktadır (68, 69).

2.8. Yönetim

İnsanın olduğu her yerde ve her çağda yönetim faaliyetlerini görebiliriz. Doğası gereği insan diğer insanlarla birlikte yaşama, ihtiyaçlarını birbiri aracılığıyla karşılama ve sosyalleşme eğilimindedir. Bu amaçları gerçekleştirebilmek içinde etkin bir yönetim sistemine ihtiyaç vardır (70). Literatürde farklı tanımları bulunan yönetim kavramının bütün tanımlardaki ortak noktası amaca ulaşmak için gerçekleştirilen insan çabasıdır. En genel tanımıyla yönetim, belirlenen amaca ulaşmak için zaman, mekân, insan gibi öğeleri etkili ve verimli şekilde kullanmak için gerçekleştirilen sistematik faaliyetler bütünüdür (71).

2.9. Yerel Yönetim

Yerel yönetimler, aynı coğrafi bölge üzerinde yaşayan insan topluluklarının ihtiyaçlarını karşılayarak, onlar tarafından seçilip karar yetkisine sahip olan, görev ve yetkileri kanunlar tarafından belirlenen, kendilerine has bütçesi ve personeli bulunan, özerk kamu-tüzel kişilerdir (72). 1982 anayasasına göre yerel yönetimler “ il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyacını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, kamu tüzel kişiler” olarak tanımlanır (73).

Devlet ülke sınırları içinde bulunan insanların gereksinimlerini karşılar ancak tüm ülkeye tek merkezden hizmet vermek yetersiz kalır, hizmetlerin aksamasına sebep olur, halkın başkente olan uzaklığı ve yönetimle iç içe olamaması ve bölgesel şartların farklı ihtiyaçlar doğurması neticesinde yerel yönetimleri gerekli kılmaktadır (74). Bölgesel kalkınmayı sağlamak amacıyla planlama ve uygulama hizmetlerine öncülük etmek yerel yönetimlerin görevidir (75). Genel itibariyle bu görevler su, kanalizasyon ve alt yapı çalışmaları, imar, ulaşım, çevre düzenlemesi, evlendirme işlemleri, mezarlık ve defin işlemleri, itfaiye, acil yardım, sosyal hizmet, kültürel ve turistik faaliyetler olarak sıralanabilir (71). Eşit belediyecilik profili oluşturabilmek adına yerel yönetimlerin verdiği bu hizmetlerin halktan her kesimden insana ulaşması sağlanmalıdır (18).

1950’li yıllarda Engelli bireyler için verilmeye başlanan sağlık hizmetleriyle birlikte sosyal hayat standartlarını arttırmak için destek hizmetleri de verilmeye başlanmıştır. Ancak merkezi yönetim dışındaki yönetim organlarının görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirmemesinden dolayı bu gelişmeler yarım kalmış ve engelli bireylerin toplumsal uyumu başarısız olmuştur. Yaşanan bu

başarısızlığın giderilmesi için yerel yönetimlere yeni görev ve sorumluluklar yüklenerek 2000’li yıllardan itibaren engelli bireylere sağlanan hizmet kalitesi arttırılmıştır. Daha sonraki dönemlerde 5393 sayılı Belediye Yasası, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası ve 2012’de çıkarılan 6360 sayılı yasa ile engelli bireylere yönelik sağlanan hizmetler kesin olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda yerel yönetimler mevcut şartlar dahilinde engellilere yönelik sağlanan hizmet koşullarında iyileşmeye gitmiştir (16). Yerel halkın ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulan belediyecilik anlayışı herkes için olmalı ve dezavantajlı bireyleri de kapsamalıdır (18). Engelli bireylerin toplumsal yaşamda daha etkin ve aktif bir rol oynamasında spor ve fiziksel aktivite oldukça önemlidir. Bu noktada spor ve fiziksel aktivite faaliyetleri herkes gibi engelli bireyler içinde erişilebilir olmalıdır (20).

2.10. Yerel Yönetimler ve Spor

Toplumsal yaşama katılma, aktif ve sağlıklı bir hayat sürme gibi unsurları bünyesinde barındıran spor sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik olarak bireylerin gelişimini hedefler (76). Sanayi devrimi ile birlikte yaşam tarzı değişen insan şehirlere yerleşmiş ve hareketli yaşam biçimi giderek azalmıştır. Makinalaşma ve çalışma hayatında yaşanan değişiklikler serbest zaman kavramını ortaya çıkarmıştır. Azalan fiziksel aktivite ve iş gücü psikolojik sorunları da beraberinde getirmiştir. Hem bu sorunların giderilmesi hem de oluşan serbest zamanın değerlendirilmesinde spor önemli bir araç olmuştur (77).

Belediyeler halkın istek ve gereksinimlerini karşılayarak hizmet sunmaktadır. Seçimle değişen belediyeler tekrar seçilebilmek için halkı memnun etmek durumundadırlar. Bu memnuniyetin sağlanabilmesi için belediyeler; insanların serbest zamanlarını kaliteli bir şekilde değerlendirmesine yardımcı olacak, onları günlük hayatın durağanlığından uzaklaştıracak aktivite ve tesisler sağlamalıdır (78). Günümüzde gelişmiş ülkelerdeki belediyecilik faaliyetlerinde sporun çokça yer tuttuğunu görmekteyiz (79). Bu noktada ülkelerin gelişmişlik düzeyi ve spor arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (80).

Sporun geniş kitlelere yayılmasında belediyelere önemli görevler düşmektedir. Bir spor kültürü oluşturmak ve şehir hayatı içerisinde sıkışan insana nefes aldırabilmek adına yeşil alanlar ve fiziksel aktivite alanları oluşturulmalıdır (81). Şehir bünyesinde faaliyet gösteren spor kulüpleri belediyeler tarafından desteklenmelidir ancak bu destek sadece

yerel bir futbol kulübüne değil tüm halkın spordan faydalanmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Gelişmiş ülkelerde belediyeler bünyesinde bulunan “Spor ve Rekreasyon Hizmetleri” ülkemizdeki belediyeler bünyesinde de bulundurulmalıdır. Halkı spora yönlendirecek afiş vb. envanterler hazırlanmalı ve spor hakkında halkı bilgilendirmek adına söyleşiler düzenlenmelidir. Hareketsiz yaşam bir konfor alanı gibi gösterilmeyip insanlar daha hareketli bir yaşama teşvik edilmelidir (82).

2.11. Belediyelerin Sporla İlgili Görevleri

- 5393 sayılı belediye kanunu sportif faaliyetlerle ilgili belediyelere de sorumluluklar yüklemiştir. Bu kanunun 14. Maddesinde spor ve gençlik hizmetlerinin birlikte uygulanacağı belirtilmiştir. Ayrıca amatör spor kulüplerinin destekleneceği ve gerekli yardımın yapılacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda başarı elde eden sporcular belediye meclisinin vereceği karar doğrultusunda ödüllendirilecektir (80).
- Sportif faaliyetler ve projeler için ihtiyaç duyulan alan, arsa, tesis gibi unsurların temin edilmesinde belediye meclisleri görevlidir (82).
- Engelli bireylere, yaşlılara, maddi imkânları yeriinde olmayan insanlara gerekli desteği sağlamak, beldedeki dayanışmayı arttırmak için bu insanlara yardım edilmesinde gönüllü olan kişilerin teşvikini sağlamak gibi konularda yine belediyelere sorumluluklar yüklenmiştir (18).

2.12. Belediyelerinin Sporla İlgili Görevleri Büyükşehir

- “Büyükşehrin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek
- Gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek.
- Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak;

- Yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak;
- Mesleki eğitim ve beceri kursları açmak
- Mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.” (18).

2.13. Battalgazi Belediyesi

2.13.1. Engelsiz Yaşam Merkezi

Battalgazi Belediyesi Engelsiz Yaşam Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Battalgazi Belediyesi tarafından toplam 8000 m²; kapalı, açık ve peyzaj alanıyla özel gereksinimli bireylerin psikolojik, zihinsel, bedensel, sosyal, kültürel ve sanatsal ihtiyaçlarına cevap vermek üzere yapılmıştır. Özel gereksinimli bireylere ve yakınlarına yönelik hizmet verecek olan Battalgazi Belediyesi Engelsiz Yaşam Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi sadece Malatya’da değil tüm bölgede bu konuyla ilgili farkındalık oluşturmak için çaba sarf etmektedir. Özel gereksinimli bireylerin gelişim alanlarını destekleyip aynı zamanda ebeveynlerin de kendilerini geliştirip eğlendirebilecekleri bir yuva ortamı kurmayı amaçlamaktadır. Zihinsel engelli, bedensel engelli, öğrenme güçlüğü olan, down sendromlu, dil ve konuşma güçlüğü çeken, a tipik otizmliler ve özel yetenekli bireylerin eğitim alacağı bir merkez olarak tasarlanmıştır. Özel gereksinimli bireylere fizik tedavi uzmanı, psikolojik danışman, sınıf öğretmeni, okul öncesi öğretmeni ve beden eğitimi öğretmeni gibi mesleğinde profesyonel kişiler tarafından eğitim verilmektedir. Bireysel ve grup eğitimi, fizik tedavi, hortikültürel terapi (toprakla tedavi), hobi bahçeleri, uygulama evi, resim ve müzik atölyesi, hidroterapi, sportif etkinlikler, psikolojik danışma ve uzay terapisi gibi tedavi yöntemleri ile özel gereksinimli bireyler bu merkezde tedavi edilmektedir (83).

2.14. Malatya Büyükşehir Belediyesi

2.14.1. Üstat Hüsamettin Yıldırım Engelli Koordinasyon Merkezi

Kernek Külliyesi sınırları içerisinde yer alan Üstat Hüsamettin Yıldırım Engelli Koordinasyon Merkezi yaklaşık 550 m² alan üzerine kurulmuş bir yapıdır. İlk olarak 2001 yılında Malatya Kent Konseyi Engelliler Meclisi olarak faaliyet göstermiş olan bu

merkezde 1 sınıf ve 1 oturma salonu bulunuyordu ve 200-250 engelli bireye hizmet veren bu bina daha sonra ihtiyaçları tam olarak karşılayamamasından dolayı Kernek Külliyesi'ne taşınmıştır. 2016-2017 döneminde yapılan Üstat Hüsamettin Yıldırım Engelli Koordinasyon Merkezi 4 derslik, dinlenme alanı, kafeterya, bürolar ve psikolog odasından oluşuyor ancak merkez bünyesinde engelli bireylere hizmet verecek bir psikolog bulunmuyor. Sistemine kayıtlı 4348 engelli birey bulunan Üstat Hüsamettin Yıldırım Engelli Koordinasyon Merkezi'nde diksiyon, müzik ve el sanatları gibi birçok alanda kurs veriliyor. Aynı zamanda merkez bünyesinde bulunan akülü tekerlekli sandalye atölyesinde de tekerlekli sandalye, baston gibi medikal malzemelerin tamiri yapılıyor. Halk eğitimle işbirliği içerisinde verilen bu kurslarla engelli bireyler sosyal hayatın içerisinde tutulmaya ve topluma adapte edilmeye çalışılıyor (84).

2.14.2. Engelliler Spor Merkezi

Şeyh Bayram Mahallesi'nde Ekim 2016 tarihinde faaliyet göstermeye başlamış olan spor merkezi, bünyesinde kayıtlı olan 220 engelli bireye hizmet veriyor. Merkezden faydalanan görme engelli, bedensel engelli ve ağır zihinsel engelli bireyler büyükşehir belediyesinin tahsis ettiği asansörlü araçlarla taşınıyor. Taşımada 6 araç kullanılıyor ve bu araçlar günde ortalama 80 sefer yapıyor. Aynı zamanda merkezden faydalanmak için kendi imkanlarını kullanarak gelen engelli bireylerde bulunuyor. Bireylerin istekleri doğrultusunda haftada iki gün belirlenerek, merkezden faydalanmaları sağlanıyor. Spor merkezi haftanın 3 günü erkeklere, 2 günü bayanlara özel hizmet veriyor. Merkez bünyesinde 1 beden eğitimi öğretmeni ve 1 antrenör bulunuyor. Atletizm, aerobik, fitness gibi çeşitli alanlarda spor programları uygulanıyor. Engellilere yönelik düzenlenen müsabakalara katılacak olan bireyler için özel program yapılıyor (84).

2.14.3. Engelsiz Spor ve Yaşam merkezi

Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından yapımı hala devam eden Engelsiz Yaşam Merkezi'nin 1. Etap çalışmaları tamamlandı. Vatandaşların kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerden daha fazla yararlanmalarını sağlamak amacıyla yapılan bu merkezde engelli bireylerinde görüş ve önerileri alınarak düzenlemeler yapılmıştır.

Büyükşehir Belediyesi Fen İşleri Dairesi Başkanlığı tarafından Yeşiltepe bölgesinde toplam 37.660 m² alan üzerinde planlanan Engelsiz Spor ve Yaşam Merkezi; Spor Salonu, Fitness Salonu, Yüzme Havuzu, Eğitim Birimleri, Konferans Salonu ve idari birimleri kapsayan bir kompleks olarak etaplar halinde yapılıyor.

Büyükşehir Belediyesi Engelsiz Spor ve Yaşam Merkezi 1. Etap çalışmaları içerisinde yer alan ve yapımı tamamlanan A Bloкта; bodrum kat ile zemin katı yer alıyor. Bodrum katında makine dairesi ve denge tankı, elektrik odası, teknik personel odası, jeneratör, trafo odası, su deposu ve havuz galerisi olmak üzere 917 m² alan bulunuyor.

Zemin katında da 281 m² büyüklüğünde engelli vatandaşlar da dikkate alınarak düzenlenmiş yüzme havuzu, soyunma odaları, 22 adet duş kabini ile wc ve lavabolar yer alıyor. Zemin katta ayrıca, 360 m² güneşlenme terası da bulunuyor.

284 m² alana sahip olan B Bloкта ise fitness salonu ile içerisinde 5 adet soyunma kabini, 3 adet wc ve 5 adet duş kabini bulunan soyunma odası yer alıyor.

Engelsiz Spor ve Yaşam Merkezi'nin birinci etabını oluşturan Yüzme Havuzu ve Fitness Salonu ile diğer alanlar ve çevre düzenleme çalışmalarının tamamlandığı ve kısa bir süre içerisinde hizmete gireceği bildirildi (85).

Şekil 2.1. Engelsiz Spor ve Yaşam Merkezi Havuzu

2.14.4. Spor ve Yaşam Merkezi

Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2013 yılında yapılmaya başlanan Spor ve Yaşam Merkezi 53 dönümlük bir alan üzerine inşa edilmiştir. Açık ve kapalı alan aktiviteleri sayesinde her türlü spor ve dinlenme aktivitelerinin yapılabildiği Yaşam ve Spor Merkezi içerisinde; yüzme havuzları, çocuk havuzları, Türk hamamı, sauna, fitness, tenis, bardo salonları, açık ve kapalı kafeteryalar, voleybol, basketbol, futbol ve tenis kortları bulunuyor (86).

2.15. Yeşilyurt Belediyesi

2.15.1. Engelsiz Park

Yeşilyurt Belediyesi tarafından Çilesiz Mahallesi, Fahri Kayahan Bulvarı'na toplam 9300 m² alan üzerine inşa edilen engelsiz park bünyesinde engelli fitness aletleri, engelli çocuk oyun grupları, basketbol sahası, engelli wc, mescit, kamelyalar, oturma grupları, pergolalar, yürüyüş yolları ve otopark alanı bulunduruyor (87).

Şekil 2.2. Engelsiz Park

2.15.2. Tut Elimden Projesi

Yeşilyurt Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından ilçe sınırları içerisinde yaşayan dezavantajlı bireyler için yürütülen bir projedir. Proje kapsamında Yeşilyurt belediyesi bünyesinde bulunan öğretmenler tarafından sağlık sorunları sebebiyle eğitim kurumlarından doğrudan yararlanamayan bedensel engelli bireyler ve aileleri ziyaret edilerek engelli çocukların ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda eğitim faaliyetleri yürütülmekte aynı zamanda psikolojik destek de sağlanmaktadır. “Sen Gelmiyorsan Biz Geliriz” sloganıyla başlatılan projede, eğitim ihtiyacı duyan engelli bireylere evlerinde okuma-yazma gibi akademik faaliyetlerin yürütülmesinin yanı sıra kültürel, sosyal ve sanatsal etkinliklerde yürütülmektedir. Projenin amacı engelli çocukların sosyalleşmesini sağlamak, onlara ve ailelerine psikolojik ve sosyolojik açıdan destek olmak aynı zamanda aileye kendilerine vakit ayırabilecek boş zaman yaratmaktır. Ancak pandemi sebebiyle proje sonlandırılmıştır (88).

Şekil 2.3. Tut Elimden Projesi

2.15.3. Yapılan Diğer Faaliyetler

- Yeşilyurt Belediyesi tarafından 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde günün anlam ve önemini belirtmek ve farkındalık oluşturabilmek adına Yeşilyurt Belediye Spor Altyapı Takımı ile Malatya Ampute Futbol Takımı arasında kısa bir gösteri maçı düzenlenmiştir. Bu faaliyet ile her insanın bir engelli adayı olduğu ve engelli insanların da yapamayacağı hiçbir şeyin olmadığı anlatılmaya çalışılmıştır.
- Yeşilyurt Belediyesi tarafından Malatya Ampute Futbol Kulübüne spor malzemeleri yardımı yapılmıştır.
- İlçedeki kapalı spor salonunda personelin katılımı ile göz pedi kullanılarak futbol maçı yapılmıştır.
- Ayrıca Yeşilyurt Belediyesi bünyesindeki yaşam ve spor merkezi, kıraathaneler, yeşil konaklarda yürütülen faaliyetler ve müzeler dahil olmak üzere tüm sosyal tesislerden engelli bireyler yararlanabilmektedir (89).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Özel Anadolu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'ne devam eden ve bu kurumdan spor hizmeti alan öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırma; nitel bir çalışma olup durum çalışması yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma, 'gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türü olarak tanımlanabilir. Durum çalışması, bir mahalle, bir sınıf, bir örgüt gibi doğal bir çevre içinde gerçekleştirilir ve çalışmaya konu olan ortam veya olayların bütüncül bir yorumunu hedefler (89). Araştırmanın evrenini Malatya ilinde engelli çocuğa sahip ve çocuğunu fiziksel aktiviteye gönderen aileler oluşturmaktadır, örneklemini ise Özel Anadolu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'ne devam eden ve bu merkezden sportif faaliyetlerle ilgili hizmet alan bireylerin aileleri oluşturmaktadır. Araştırma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek Amaçlı örnekleme yöntemi "araştırmacının problemine ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında özellikle etkilidir"(90). Amaçlı örnekleme yöntemi doğrultusunda ebeveynlerle görüşülmeye başlanmış ve bu görüşmeler veri doygunluğu sağlanıncaya kadar gerçekleştirilmiştir. Toplamda 26 kişi ile görüşme yapılmış ancak 20 kişiden sonra veri tekrarı oluşmaya başladığı için araştırmanın analizi 20 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme; "katılımcıya önceden belirlenmiş görüşme planının aynen uygulandığı, bunun yanında yeni soruların sorulabildiği esnek görüşmelerdir" (90).

Veri toplama aracının oluşturulması sürecinde, araştırmanın odak noktası olan bölüm ve ilgilendiği alan hakkında ilgili literatür taranarak öncelikle taslak formlar hazırlanmıştır. Bu formlar, üç alan uzmanının görüşleri ile düzenlenmiş ve son halini almıştır. Görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Görüşme formunda demografik sorular haricinde 15 adet soru bulunmaktadır. Görüşme formundaki sorular şöyledir:

- Çocuğunuzun sportif faaliyetlere katılımı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Çocuğunuzun hangi sportif faaliyete katılımını istersiniz? Neden?
- Ülkemizdeki engelli bireylere yönelik olarak düzenlenen sportif faaliyetler hakkında bilginiz var mı? Sizce bu faaliyetlere ilişkin farkındalığın arttırılması için neler yapılabilir?
- İlinizdeki engelli bireylere yönelik sportif faaliyetler hakkında ki düşünceleriniz nelerdir? Ne tür sportif faaliyet yürütülüyor? Bu faaliyetleri yeterli buluyor musunuz?
- İlinizdeki belediyenin engelli bireylerin sportif faaliyetleri ile ilgili çalışmaları hakkında bilginiz var mı? Bu çalışmaları yeterli ve faydalı buluyor musunuz?
- İlinizdeki ortam yaşam alanlarını engelli bireylerin erişilebilirliği ve ulaşılabilirliği açısından değerlendirebilir misiniz? (Kaldırımlar, atm, avm, yollar, üstgeçitler, otobüsler vb.)
- Engelli çocukların kaynaştırma öğrencisi olarak devlet okullarına devam etmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Bu tür uygulamaların olumlu ve olumsuz yönlerini nasıl değerlendirirsiniz?
- Hükümetin ve belediyenin engelli bireyler ve ailelerini kapsayan politikaları hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce bu politikalar geliştirilmeli mi?
- Engelli çocuğa sahip olduktan sonra herhangi bir sosyal desteğe ihtiyaç duydunuz mu? Böyle bir sosyal desteğin belediye tarafından verilmesi hakkında ne düşünürsünüz?
- Bulduğunuz mahalledeki yerel yönetimlerin engelli bireylere yönelik sosyal tesisi bulunmakta mıdır? Tesisler engelli bireylere yönelik tahsis edilmiş mi? Bu tesislere ilişkin mevcut eksikliklerden bahseder misiniz?
- Yerel yönetimlerin sosyal ve sportif tesislerinde engelli bireylere yönelik antrenör bulunuyor mu? Bulundurulmasının gerekliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Sizce engelli bireylere yönelik sportif aktivite yapma konusunda yerel yönetimler tarafından halka yeterince bilgilendirme yapılıyor mu? Sizce bu bilgilendirmenin yapılmasına ilişkin ne tür reklam, tanıtım vb. faaliyetler yürütülebilir?
- Yerel yönetimlere ait tesislerde engelli bireylerin de hoş vakit geçireceği rekreatif faaliyetlerin olmasını ister misiniz? Sizce bu faaliyetlerin bu bireylerin gelişimine ne tür katkıları olabilir.

- Engelsiz oyun parkları hakkında bilginiz var mı? Malatya’da olmasını ister misiniz?

3.3. Verilerin Analizi

Toplanan veriler ‘‘İçerik Analizi’’ yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. ‘‘İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir’’ (90).

Bu çalışmada, elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucu kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlardan kategoriler oluşturulmuş ve bu kategorilerde temalar altında toplanmıştır. Bunlara ek olarak, elde edilen veriler frekanslarına göre sıralanarak tablo oluşturulmuştur. Ayrıca, görüşmeye katılım sağlayan kişiler ‘K1,K2...K20’ şeklinde numaralandırılarak kodlanmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Ailelerin Demografik bilgileri

Katılımcı lar	Yaş	Meslek	Medeni Durum	Çocuğun Engel türü	Aylık Gelir	Yaşanılan Yer	Çocuğun ilgilendiği spor branşı
K1	38	Öğretmen	Evli	Epilepsi	4000	Merkez	Yüzme
K2	43	Ev hanımı	Evli	Ö. Öğrenme Güçlüğü	3500	Yeşilyurt	Yok
K3	48	Ev hanımı	Evli	Fiziksel Engel	2000	Merkez	Yok
K4	37	Ev hanımı	Evli	Otizm	2900	Merkez	Yok
K5	48	Ev hanımı	Evli	Down Sendromu	4000	Battalgazi	Yok
K6	43	Öğretmen	Evli	Otizm	6000	Merkez	Yüzme
K7	43	Doktor	Evli	Otizm	10000	Merkez	Yüzme
K8	36	Ev hanımı	Evli	Ö. Öğrenme Güçlüğü	1500	Merkez	Yok
K9	49	Ev hanımı	Evli	Down Sendromu	2900	Merkez	Yok
K10	29	Ev hanımı	Evli	Konuşma B. Öğrenme G.	6000	Merkez	Tekvando
K11	31	Ev hanımı	Evli	Dil-Konuşma Bozukluğu	6000	Merkez	Yok
K12	30	Ev hanımı	Bekâr	Otizm, Görme Bozukluğu	2900	Battalgazi	Yok
K13	46	Ev hanımı	Evli	Otizm, DEHB	3000	Köy	Yok
K14	32	Ev Hanımı	Evli	Otizm	2900	Merkez	Yok
K15	35	Sağlık m.	Evli	Otizm	5000	Battalgazi	Yüzme
K16	60	Öğretmen	Evli	Dil-konuşma Bozukluğu	6000	Merkez	Yok
K17	47	Öğretmen	Evli	H. Zihinsel Engel	6000	Merkez	Yok
K18	41	Öğretmen	Evli	Otizm	6000	Merkez	Yüzme
K19	45	Serbest M.	Evli	DEHB	5000	Merkez	Yüzme futbol
K20	33	Ev hanımı	Evli	Otizm	2900	Battalgazi	Yok

Araştırmaya katılan ailelerin sosyodemografik özellikleri; yaş, meslek, medeni durum, çocuğun sahip olduğu engel türü, aylık gelir, ikamet edilen yer ve çocuğun ilgilendiği spor branşına ilişkin bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaşları ortalaması 40,7’dir ve bu ebeveynlerin %25’i öğretmen %60’ı ev hanımı, %5’i doktor, %5’i sağlık memuru ve %5’i serbest meslek mensubudur. Katılımcıların %95’i evli %5’i bekâr iken yine bu katılımcıların çocuklarının sahip olduğu engel türleri %10 özel öğrenme güçlüğü, %5 epilepsi, %5 fiziksel engel, %45 otizm, %10 down sendromu, %15 dil ve konuşma bozukluğu, %5 dikkat eksikliği ve

hiperaktivite bozukluğu, %5 hafif zihinsel engel olarak gruplandırılmıştır. Bu çocukların %15'i birden fazla engel türüne sahiptir. Araştırmaya katılan ailelerin gelir düzeyleri 1500 ile 10000 arasında değişmektedir. Katılımcıların %70'i il merkezinde ikamet etmekte iken %25'i ilçede ve %5'i de köyde ikamet etmektedir. Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının %30'u yüzme branşı ile %5'i tekvando branşı ile ilgilenirken %65'i hiçbir spor branşı ile ilgilenmemektedir ve yine bu çocuklardan %5'i hem yüzme hem de futbol branşı ile ilgilenmektedir.

Tablo 4.2. Ailelerin sportif faaliyetlere bakış açısı ve nedenleri

KATILIMCILAR	Bakış açısı	Nedeni	Branş
K1	İstekli	Fiziksel gelişim	Yüzme
K2	İstekli	Fiziksel gelişim	Satranç, toplu sporlar
K3	İstekli	Psikolojik gelişim	Futbol
K4	İstekli	Sosyal Gelişim	Futbol
K5	İstekli	Gelişime katkı	Yüzme
K6	İstekli	Fiziksel gelişim	Yüzme, Futbol
K7	İstekli	Fiziksel gelişim	Yüzme
K8	İstekli	Sosyal gelişim	Futbol
K9	İstekli	Fiziksel hareket	Yüzme
K10	İstekli	Psikomotor gelişim	Tekvando
K11	İstekli	Enerji atımı	Futbol, Okçuluk
K12	İstekli	Fiziksel gelişim	Atletizm
K13	İstekli	DEHB için faydalı	Satranç, Okçuluk
K14	İstekli	Otizme faydalı	Yüzme, Binicilik
K15	İstekli	Fiziksel gelişim	Yüzme, Atletizm
K16	İstekli	Sosyal gelişim	Yüzme
K17	İstekli	Sosyal gelişim	Uzak Doğu Sporları
K18	İstekli	Sosyal gelişim	Takım Sporları
K19	İstekli	Geliştirdiği ve sevdiği için	Futbol, Yüzme
K20	İstekli	Psikolojik gelişim	Atletizm

Araştırmaya katılan ailelere “Çocuğunuzun sportif faaliyetlere katılımı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? , çocuğunuzun hangi sportif faaliyete katılımını istersiniz? Neden?” gibi sorular yöneltilmiş ve bu soruların cevaplarına ilişkin bilgiler

Tablo 2' de verilmiştir. Bu sorulara ilişkin bazı cevaplar ise şu şekildedir; K18: “Sportif faaliyetlerin çocuğun sosyalleşmesi ve iletişim becerilerinin gelişmesi için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Takım oyunlarında ve grup halinde yapılan sportif etkinliklere katılmasını isterim. Bireysel engelini aşması için bunun önemli olduğunu düşünüyorum.” K10: “ Sosyalleşme ve gelişim için olumlu olduğunu düşünüyorum. Sportif faaliyetlere başlayınca psikomotor becerileri gelişti, denge ve koordinasyon sağlıyor.” Tablo 2' ye göre araştırmaya katılan ebeveynlerin tamamının sportif faaliyetlere bakış açısı olumludur. Ailelerin tamamı çocuğunu sportif faaliyetlere göndermek istemektedir ve bu faaliyetlerin başında %40 ile yüzme gelmektedir. Aileler, genellikle vücut ve kas gelişimini desteklediği için yüzme branşını tercih etmektedir bununla birlikte çocuğunun engel türü otizm olan ebeveynlerden bazıları otizmde suyun rahatlatıcı ve sakinleştirici etkisini duyduğu için yüzme branşını tercih etmektedir. Yüzmeden sonra sırasıyla en çok futbol, atletizm, satranç, binicilik, okçuluk ve takım sporları tercih edilmiştir. Ebeveynlerden bazıları birden fazla spor branşı tercih etmişlerdir. Sportif faaliyetlere olumlu bakılmasına ve spor branşı seçimine etki eden en önemli sebep ise fiziksel gelişimdir, bunu sırasıyla sosyal gelişim ve psikolojik gelişim takip etmiştir.

Tablo 4.3. Ülke çapında yürütülen sportif faaliyetler ve bu faaliyetlere ilişkin farkındalık artırımı

KATILIMCILAR	Bilgim yok	Bilgim var	Kısmen	Farkındalık Artırımı
K1	✓			Bilgilendirme yapılmalı
K2	✓			TV, Sosyal medya
K3	✓			
K4	✓			TV, Medya
K5	✓			
K6	✓			
K7	✓			
K8	✓			Bilgilendirme yapılmalı
K9	✓			Bilgilendirme yapılmalı
K10		✓		Medya
K11	✓			
K12	✓			Bilgilendirme yapılmalı
K13	✓			TV
K14	✓			TV, Medya
K15	✓			Spor için destek sağlanmalı
K16			✓	Sportif faaliyetler arttırılmalı
K17	✓			
K18			✓	Örgün eğitimde yer verilmeli
K19		✓		Medya
K20		✓		Dijital ortam, reklam, sosyal medya

Araştırmaya katılan ailelere “ Ülkemizde engelli bireylere yönelik olarak düzenlenen sportif faaliyetler hakkında bilginiz var mı? Sizce bu faaliyetlere ilişkin farkındalığın artırılması için neler yapılabilir?” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen cevaplara Tablo 3’ te yer verilmiştir. Bu soruya gelen cevapların bazıları şunlardır; K18: “ Kısmen bilgi sahibiyim faaliyetler çok sınırlı olduğu için toplumsal farkındalık oluşmuyor. Bu tür faaliyetler örgün eğitim kurumlarında yapılırsa belki uzun vadede farkındalık oluşturulabilir.” K20: “Evet var. Şu yaşadığımız dönemde farkındalık yaratmak dijital ortamla mümkün olmakta. Reklam, sosyal medya, sanatçıların destekleri ve başarı sağlayan engelli sporcularımızın hayatlarının anlatılması gibi faaliyetler yürütülebilir, bunun dışında belediyelerinde bu sporculara maddi anlamda imkan ve olanak sağlaması gerekir.” Tablo 3’e göre ebeveynlerden %75’inin ülke çapında

yürütülen sportif faaliyetler ile ilgili bilgisi bulunmazken, ebeveynlerin %10'u kısmen bu faaliyetlerden haberdar olduğunu belirtmiştir. Ebeveynlerin %15'i ise ülke çapındaki bu faaliyetlerden haberdar olduğunu belirtmiştir. Ülke çapındaki engelli bireylere yönelik olarak düzenlenen sportif faaliyetlere ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik verilen cevapların başında TV-medya-sosyal medya, gelmekte iken bunu sırasıyla “bilgilendirme yapılmalı”, “örgün eğitimde yer verilmeli”, “spor için destek sağlanmalı” gibi cevaplar takip etmiştir. Bu tablodan hareketle ailelerin daha çok bilgilendirilmek istediği sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 4.4. İl bazında yürütülen sportif faaliyetler

KATILIMCILAR	Yeterli	Yetersiz	Bilgim yok	Branş
K1		✓	✓	
K2		✓	✓	
K3			✓	
K4			✓	
K5			✓	
K6			✓	
K7			✓	
K8			✓	
K9			✓	
K10		✓	✓	
K11			✓	
K12			✓	
K13			✓	
K14		✓		
K15		✓		
K16		✓		
K17		✓		
K18		✓		
K19		✓		Futbol, Basketbol
K20	✓			Yüzme

Araştırmaya katılan ailelere “İlinizdeki engelli bireylere yönelik sportif faaliyetler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Ne tür sportif faaliyetler yürütülüyor? Bu faaliyetleri yeterli buluyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen cevaplara Tablo 4’te yer verilmiştir. Verilen cevaplardan bazıları şunlardır; K20: “İlimizde engelli sporculara

yönelik teşvik edici çalışmalar yapılmakta özellikle yüzme branşında önemli çalışmalar ve destekler olduğunu biliyorum. Tabi ki yeterli değil hayata tutunmaları kendilerini yetersiz ve eksik hissetmemeleri için daha çok teşvik edilmeli.” K15: “Hayır yeterli bulmuyorum. Hiç yok denilecek kadar az. Bireysel öğrenimden sonraki en önemli eğitim sportif faaliyetlerdir. Lakin buda engelli bireylere yapıldığı için zor görünüyor ve spor eğitmenleri kaçış yolu arıyorlar.” K19: “ Engelliler için sportif faaliyetler tam yeterli değil. İlimizde futbol, basketbol, yüzme sporunun olduğunu biliyorum. Bu faaliyetler istediğimiz düzeyde değil. Bu faaliyetlerin branşlarının daha genişletilmesini istiyoruz”. Tablo 4’e baktığımızda il bazında yürütülen sportif faaliyetlerden katılımcıların %65’i haberdar olmadığını belirtirken, katılımcıların %5’i yeterli ve %45’i ise yetersiz cevabını vermiştir. Bazı katılımcılar ise bu faaliyetlerden hem haberdar olmadığını hem de haberdar olmadıkları için yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.5. Belediye ve hükümetin engelli bireyler ile ilgili politikaları ve ildeki ortak yaşam alanlarının erişilebilirliğinin değerlendirilmesi

KATILIMCILAR	Hükümet Politikası		Nedeni	Ortak Yaşam Alanları		
	Yeterli	Yetersiz		Yeterli	Yetersiz	Nedeni
K1	✓		Maddi destek		✓	
K2		✓	Manevi destek eksik		✓	Bazı yerler erişilebilir
K3	✓		Güzel imkânlar var		✓	İyileştirme yapılabilir
K4	✓		Eskiye göre daha iyi	✓		Genel olarak iyi
K5	✓			✓		Genel olarak yeterli
K6		✓		✓		Düşünülerek planlanmış
K7		✓	Geliştirilmeli	✓		Genellikle uygun
K8	✓		Faydalı çalışmalar var		✓	
K9		✓	Yaygın değil		✓	Güvenli değil
K10	✓		Olumlu çalışmalar var	✓		
K11	✓				✓	Kaldırımlarda araç var
K12		✓	Eğitim iyileştirilmeli	✓		Kaldırımlar sıkıntılı
K13	✓		Rehabilitasyon desteği			
K14		✓	Geliştirilmeli		✓	
K15		✓	Aktivite yok	✓		Çok iyi çalışmalar var
K16		✓			✓	
K17	✓		Pozitif ayrımcılık var	✓		Güzel çalışmalar var
K18		✓	Geliştirilmeli		✓	Fiziksel E. için sıkıntılı
K19	✓		Eskiye göre daha iyi	✓		
K20	✓		Anlamlı çalışmalar		✓	Kaldırımlar, atmler

Araştırmaya katılan ebeveynlere “ İlinizdeki ortak yaşam alanlarını engelli bireylerin erişebilirliği ve ulaşılabilirliği açısından değerlendirebilir misiniz?” “Hükümetin ve belediyenin engelli bireyler ve ailelerini kapsayan politikaları hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce bu politikalar geliştirilmeli mi?” soruları sorulmuş ve elde edilen cevaplara Tablo 5’ te yer verilmiştir. Bu tablodan hareketle hükümet ve belediyelerin engelli bireyler ve ailelerini kapsayan politikalarını ebeveynlerin %55’i yeterli düzeyde bulurken, ebeveynlerin %45’i bu politikaların yetersiz olduğunu düşünmektedir. Yine tabloya baktığımızda ildeki ortak yaşam alanlarının engelli bireyler için erişilebilirliğini ebeveynlerin %45’i yeterli bulurken %55’i yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ortak yaşam alanlarının değerlendirilmesine ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir; K19: “İlimizde engelliler için söylediğiniz çalışmalar yeterli düzeyde belediyemize teşekkür ediyoruz.” K15: “Bunlar yeterince olanaklı. Belediyemiz bu konuda müthiş çalışmalar yaparak günlük ihtiyaç yerlerini engelli bireyler için kolaylaştırmıştır.” K18: “ Fiziksel engelli bireyler için ortak yaşam alanlarına erişebilmek hala çok sıkıntılı. Bu konuda kısmen çalışmalar yapılırsa da yeterli olduğunu düşünmüyorum.” K2: “Genellikle bilinen yerler engelli bireylerin erişebilirliği ve ulaşılabilirliği açısından düzenlenmiş ama diğer Allah’a emanet durumda.” K20: “ Kaldırım ve ATM’lerde eksiklikler var.” K10: “ Belediye çalışmaları yeterli ancak insanlar gereken özeni göstermiyor”. Belediye ve hükümetin engelli bireyleri ve ailelerini kapsayan politikaları ile ilgili verilen cevaplardan bazıları ise şöyledir; K19: “Daha önceki hükümetlere nazaran bu hükümetin engelli bireylerin topluma kazandırılması, bunlara iş imkanı sunma, sosyal alan oluşturma ve sosyal hizmetler sunma programını çok daha başarılı buluyorum. Teşekkürler.” K13: “ Çok memnunum. Devlet desteği sayesinde rehabilitasyona gönderebiliyorum. Okul ortamında faydalı sonuçlar alıyoruz.” K17: “ Pozitif ayrımcılık noktasında çalışılıyor, dikkat ediliyor.” K18: “ Yetersiz olduğunu düşünüyorum mutlaka geliştirilmeli”. K2: “Sadece maddi olarak destek veriliyor ama maddi + manevi olarak desteklenmesi gerekiyor. Aylık aile ziyaretleri vali, kaymakam, belediye tarafından yapılırsa çok güzel uygulama olur”. K20: “Son zamanlarda engelli bireylerin daha iyi yaşayabilmesi için yapılan adımları, getirilen hakları yerinde ve anlamlı buluyorum. Evet geliştirilmeli özellikle sosyal yaşama adapte olmada, çalışma hayatına katılımlarında daha çok desteklenmeli ve teşvik edilmeli”.

Tablo 4.6. Yerel yönetimler tarafından engellilere yönelik sportif faaliyet bilgilendirmesi

KATILIMCILAR	Yapılıyor	Yapılmıyor	Bilgilendirme faaliyeti
K1		✓	
K2	✓		
K3		✓	Yaygınlaşma çalışmaları
K4		✓	Afiş reklamları
K5		✓	Veli toplantıları
K6		✓	Ailelerle doğrudan iletişim
K7		✓	Görsel tanıtımlı reklamlar
K8		✓	Veliler aranabilir
K9		✓	
K10		✓	
K11		✓	
K12		✓	Ayda bir toplantı olabilir
K13		✓	
K14		✓	Afiş reklamları
K15		✓	
K16		✓	Duvar reklamları
K17		✓	
K18		✓	Reklam panoları
K19		✓	Özel eğitim okulları aracılığı ile
K20		✓	Mesaj, Reklam panoları, Okullar aracılığı ile

Araştırmaya katılan bireylere “ Sizce engelli bireylere yönelik sportif aktivite yapma konusunda yerel yönetimler tarafından halka yeterince bilgilendirilme yapılıyor mu? Sizce bu bilgilendirilmenin yapılmasına ilişkin ne tür reklam, tanıtım vb. faaliyetler yürütülebilir?” sorusu sorulmuş ve elde edilen bilgilere Tablo 6’ da yer verilmiştir. Katılımcıların %95’i belediyenin bu konuda yeterince bilgilendirme yapmadığını belirtirken %5’i ise bilgilendirmenin yeterli olduğunu belirtmiştir. Yine tabloya baktığımızda belediyenin bilgilendirme faaliyeti çalışmalarında kullanabileceği, aileler tarafından verilen örneklerin başında reklam gelmekte olup bunu sırasıyla ailelerle doğrudan iletişim, toplantı ve özel eğitim okulları aracılığı ile gibi cevaplar izlemektedir. Engelli bireylere yönelik sportif aktivite yapma konusunda bilgilendirme faaliyetlerine ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir; K18: “Hiçbir şey yapılmıyor. Belediyenin reklam panolarında bu güne kadar böyle bir şey görmedim. Bu bile yok yani”. K19: “ Hayır yeterince bilgilendirme yapılmıyor. Bunları daha çok engelli bireylerin gittikleri

okullara belediye görevlilerinin giderek orada ailelerle görüşebilirler”. K20: “Yapılmıyor. Mesaj yoluyla, arayarak bilgi verilebilir. Şehrin reklam panolarında ya da özel eğitim okullarında bilgi verilebilir”.

Tablo 4.7. Ailelerin kaynaştırma eğitimine bakış açısı

KATILIMCILAR	Olumlu	Olumsuz	Nedeni
K1	✓		Topluma kazandırma
K2	✓		Sosyalleştiriyor
K3	✓		Sosyalleştiriyor
K4	✓		Sosyalleştiriyor
K5	✓		
K6	✓		
K7		✓	Kalabalık sınıflara uygun değil
K8	✓		Sosyalleştiriyor
K9	✓		Verimlilik yok
K10	✓		Sosyalleştiriyor
K11	✓		Sosyalleştiriyor
K12		✓	Öğretmenler ilgisiz
K13	✓		Sosyalleştiriyor
K14	✓		Sosyalleştiriyor
K15	✓		
K16	✓		Öğretmenler bilgilendirilmeli
K17	✓		Ö. E. Okullarından daha iyi
K18	✓		Sosyalleştiriyor
K19	✓		
K20	✓		Sosyalleştiriyor

Araştırmaya katılan bireylere “ Engelli çocukların kaynaştırma öğrencisi olarak devlet okullarına devam etmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Bu tür uygulamaların olumlu ve olumsuz yönlerini nasıl değerlendirirsiniz?” sorusu sorulmuş ve elde edilen cevaplar Tablo 7’ de aktarılmıştır. Tabloya göre ebeveynlerin %90’ı kaynaştırma uygulamasını olumlu olarak değerlendirirken %10’u olumsuz olarak değerlendirmiştir. Ailelerin bu uygulamayı Olumlu olarak değerlendirmesinin en başında sosyalleşme gelmektedir. Olumsuz olarak değerlendiren ebeveynler ise öğretmenlerin ilgisiz

olduğundan ve kalabalık sınıflara uygun olmadığından bahsetmişlerdir. Ailelerin kaynaştırma eğitimine bakış açısı ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şunlardır; K2: “Kaynaştırma olarak devam etmesi güzel ama çocuklar “kaynaştırma” diye etiketleniyor. Bu durumu olumsuz hale getiriyor. Çocukların sosyal çevre edinmeleri konusunda gayet iyi”. K6: “Kaynaştırmadan ziyade ikinci sınıf bir öğrenci durumuna düşüyor uygulama güzel ama amacına göre uyulmuyor”. K16: “Kaynaştırma önemli. Öğretmenlerinde bilgilendirilmesi ve bu çocukların özel olduğunun fark ettirilmesi önemli”. K10: “Olması gerektiği gibi sosyalleşme açısından yeterli bir durum. Dışlanma sorunu yaşıyoruz”. K4: “Kaynaştırma uygulamasını beğeniyorum. Çocuğumun diğerleriyle birlikte eğitim alması onu sosyalleştiriyor. Bazı yerlerde kaynaştırma öğrencileri ayrıştırılıyor”. K14: “Kaynaştırma eğitimi sayesinde akranlarının arasına karışıyor, sosyalleşiyor. Dışlanma sorunu yaşamadık”. K20: “Bizleri en çok üzende okul çağında bu sorun aslında. Ailelerin bilinçsizliği ve bunları çocuklarına da aşılması “öcüymüş gibi” uzak durmaları, çocuklarımızın diğer çocuklardan ayrı tutulması, aynı hakları fazlasıyla hak etmeleri ama okul idarecileri ve veliler tarafından ne yazık ki elimizden alınmaya çalışılması. Olumlu yönü akranlarıyla zaman geçirebilmesi aynı eğitimi alması, örnek olarak onlar gibi davranması olumsuz yönü yoktur bence”. K18: “Mutlaka kaynaştırma olarak devam etmelidir. Bu toplumdaki bakış açısını (engelli bireye) olumlu anlamda değiştirecektir. Ayrıca engelli bireyin sosyal yaşamdan tecrit edilmesini engelleyecektir”. K9: “Kaynaştırma uygulaması güzel bir durum ancak verimlilik yok. Öğrenci okulda gelişim göstermiyor”. K11: “Normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı ortamda bulunabilmeli. Saldırgan olmadığı sürece aynı ortamda eğitilmeli”. K12: “Kaynaştırma uygulamasını doğru bulmuyorum, öğretmenler ilgisiz. Destek eğitim sınıfları çoğaltılmalı.

Tablo 4.8. Sosyal Destek İhtiyacı

KATILIMCILAR	İhtiyaç Duydum	İhtiyaç Duymadım	Belediye Desteği
K1	✓		Psikolojik destek
K2	✓		✓
K3	✓		✓
K4	✓		✓
K5	✓		✓
K6	✓		✓
K7	✓		✓
K8	✓		✓
K9	✓		✓
K10	✓		Maddi ve psikolojik destek
K11	✓		✓
K12	✓		Sosyal ve psikolojik destek
K13	✓		Psikolojik, Maddi destek
K14	✓		✓
K15		✓	✓
K16	✓		✓
K17	✓		✓
K18	✓		Sosyal projeler
K19	✓		Gelişim ve eğitim takibi
K20		✓	

Araştırmaya katılan ailelere “ Engelli çocuğa sahip olduktan sonra herhangi bir sosyal desteğe ihtiyaç duydunuz mu? Böyle bir sosyal desteğin belediye tarafından verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve elde edilen cevaplara Tablo 8’ de yer verilmiştir. Tabloya göre katılımcıların %90’ı sosyal desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtirken, %10’u sosyal desteğe ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Katılımcıların %95’i belediyenin böyle bir sosyal destek hizmeti vermesini istediğini belirtmiş ve bazı katılımcılar nasıl bir sosyal destek istediklerini açıklamışlardır. Tabloya göre en fazla istenilen destek türü sırasıyla psikolojik destek, maddi destek, sosyal destek ve projeler, gelişim ve eğitim takibi olarak sıralanmıştır. Sosyal destek sorusuna ilişkin verilen bazı cevaplar şunlardır; K18: “Evet ihtiyaç duydum. Yerel yönetimlerin bu konuda inisiyatif alıp sosyal projeler geliştirmesi gerektiğini düşünüyorum”. K2: “Yani ihtiyaç duydum ama büyük çaplı olmadı, kabullendik eşimle. Belediye keşke biraz böyle şeylere de önem verse, yazdıklarımız sadece kağıtta kalıyor”. K19: “Sosyal desteğe ihtiyaç duyuluyor.

Belediyenin bünyesinde işin uzmanının bulunması ve belediye bünyesindeki vatandaşlara yardımcı olunmasını ve bireylerin gelişim ve eğitim takibinin yapılmasını isteriz”. K9: “İhtiyaç duyuyorum. Yetersiz hissediyorum”. K20: “Hayır. İhtiyaç duymadım bedenen bir engeli olsaydı belki zorlanabilirdim ama şuan sosyal desteğe ihtiyaç duymadım. Sosyal değil ama belki her aileye psikolojik bir destek verilebilirdi”. K 13: “Çok ihtiyaç duydum. Psikolojik ve maddi destek olsa çok iyi olurdu. K15: “Kendin için bir şeyler yapmak istersen yaparsın. Yoksa belediye bunun için psikolojik yardım için kimsenin peşinde dolanmıyor. Hayır desteğe ihtiyaç duymadım. Allah’ım böyle istedi böyle yazdı şikayet edip kendimi strese koymuyorum”.

Tablo 4.9. Ailelerin belediyenin düzenlediği rekreatif faaliyetlere bakış açısı

KATILIMCILAR	Rekreatif F.	Rekreatif faaliyetlerin katkısı
K1	✓	Psikolojik gelişim
K2	✓	Sosyalleşme ve aktiflik
K3	✓	Sosyalleşme
K4	✓	Sosyal ilişki, arkadaş edinme
K5	✓	Sosyalleşme
K6	✓	Sosyalleşme
K7	✓	Sosyalleşme
K8	✓	Gelişime katkı
K9	✓	Gelişime katkı
K10	✓	Zihinsel gelişim
K11	✓	Eğitsel fayda
K12	✓	Sosyalleşme
K13	✓	
K14	✓	Sosyalleşme
K15	✓	Gelişime katkı
K16	✓	
K17	✓	Sosyalleşme
K18	✓	Psikolojik gelişim
K19	✓	Toplumsal engelleri yıkma
K20	✓	Duyusal ve sosyal gelişim

Araştırmaya katılan ebeveynlere “ Yerel yönetimlere ait tesislerde engelli bireylerin de hoş vakit geçireceği rekreatif faaliyetlerin olmasını ister misiniz? Sizce bu

faaliyetlerin bu bireylerin gelişimine ne tür katkıları olabilir?” sorusu yöneltilmiş ve ebeveynlerin cevaplarına Tablo 9’ da yer verilmiştir. Tabloya göre ebeveynlerin tamamı rekreatif faaliyetlerin yapılmasını istemektedir ve ailelere göre rekreatif faaliyetlerin en büyük katkısı sosyalleşmedir; bunu sırasıyla gelişime katkı, psikolojik fayda ve rehabilite, zihinsel gelişime fayda ve toplumsal engelleri yıkma gibi maddeler takip eder. Ailelerin vermiş olduğu rekreatif faaliyetlere ilişkin cevaplardan bazıları şunlardır; K6: “Evet. Sosyal yaşama ait olduğunu ve onunda onun da bir yeri olduğunu hissetmek isterdim”. K14: “İsteriz. Devam ettiğimiz sadece rehabilitasyon merkezleri var oralar da olursa daha sosyalleşiriz”. K4: “Evet isterim. Sosyal ilişkilerini geliştirir. Daha fazla arkadaş edinmelerini sağlar”. K11: “İsteriz. Müzik, resim gibi faaliyetlerde olabilir. Zihinsel yönden faydalı olacağına inanıyorum. Müzik ruhun gıdasıdır. Spor ince motor becerileri destekler”. K20: “İsterim. Sosyal yaşamlarına, kendine güvenine, başarıma sevinci gibi duygulara katkısı olabilir”. K1: “Evet. Psikolojik olarak iyi geleceğini düşünüyorum”. K9: “Gelişimine çok katkı sağlar. Engelden dolayı her türlü desteklenmeye muhtacdır”.

Araştırmaya katılan ebeveynlere “ Bulduğunuz mahalledeki yerel yönetimlerin engelli bireylere yönelik sosyal tesisi bulunmakta mıdır? Tesisler engelli bireylere yönelik tahsis edilmiş mi? Bu tesislere ilişkin mevcut eksikliklerden bahsedebilir misiniz?” ve “ Yerel yönetimlerin sosyal ve sportif tesislerinde engelli bireylere yönelik antrenör bulunuyor mu? Bulundurulmasının gerekliliği hakkında ki düşünceleriniz nelerdir?” soruları yöneltildiğinde katılımcıların %55’i bu sorular ile ilgili bilgisi olmadığını belirtirken, % 40’ı bulunmadığını, % 5’i ise bulunduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan bazılarının verdiği cevaplar şöyledir, K20: “ Evet bulunuyor. Engelli değil de özel çocuklarımıza ya da bireylerimize daha bilinçli yaklaşacaklarını biliyorlar onların davranışlarına, tepkilerine, psikolojik durumlarına göre yaklaşmaya çalışıyorlar”. K10: “ Sadece engelli bireylere yönelik olmayan tesisler olduğu için dışlama ve yadırgama çokça karşımıza çıkıyor”.

Tablo 4.10. Temalar ve içerikleri

Tema 1: Sportif Faaliyet		
Kategori 1: Ailelerin sportif faaliyetlere bakış açısı	Kategori 2: Ailelerin tercih ettiği Spor branşı ve sebebi	
Sosyalleşme ve iletişim	Yüzme	(kas gelişimi)
Fiziksel gelişim	Futbol	(enerji atımı)
Faydalı	Atletizm	(enerji atımı)
Olumlu	Takım sporları	(sosyalleşme)
Mutluluk	Binicilik	(otizme faydalı)
	Okçuluk	(odaklanmaya katkı)
	Satranç	(zihinsel gelişim)

Tema 2: İl ve Ülke Düzeyindeki Sportif Faaliyetler ve Aileler	
Kategori 1: Ailelerin il ve ülke düzeyindeki sportif faaliyetlerden haberdarlık durumu ve bu faaliyetlerle ilgili görüşleri	Kategori 2: Ailelerin il ve ülke düzeyindeki sportif faaliyetlerden haberdarlık durumu ve bu faaliyetlerle ilgili görüş ve önerileri
Bilgisi yok	Bilgilendirme yapılmalı
Kısmen bilgili	Sosyal medya
Bilgili	Televizyon
Teşvik edici	Dijital reklam
Yetersiz	Reklam panoları
Yeterli	Afiş

Tema 3: Hükümet ve Belediye Hizmetleri
Kategori 1: Ailelerin hükümet politikaları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşleri
Ortak yaşam alanları yeterli
Ortak yaşam alanları yetersiz
Kaynaştırma eğitimi faydalı
Sosyal destek ihtiyacı
Rekreatif faaliyetler olmalı
Engelli bireyler için düzenlenmiş sosyal tesis eksikliği
Spor tesislerinde engellilere yönelik antrenör eksikliği
Hükümet ve belediye politikaları memnun edici

Tablo 10’ da araştırmaya katılan ebeveynlerin ifadeleri doğrultusunda hazırlanan 3 temaya yer verilmiştir. Sportif faaliyet adı altında oluşturulan Tema 1 Ailelerin sportif faaliyetlere bakış açısı, Ailelerin tercih ettiği spor branşı ve sebebi olmak üzere 2 kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerdeki kodlar katılımcıların cevaplarının frekanslarından yola çıkararak oluşturulmuştur. Buna göre aileler sporu genellikle faydalı olarak değerlendirmiş, sosyalleşme ve fiziksel gelişim için bir araç olarak grmuşlerdir. Tema 2 İl ve ülke düzeyindeki sportif faaliyetler ve aileler başlığı adı altında oluşturulmuş ve Ailelerin il ve ülke düzeyindeki sportif faaliyetlerden haberdarlık durumu ve bu faaliyetlerle ilgili görüşleri, Ailelerin il ve ülke düzeyinde gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik farkındalığın artırılmasına ilişkin görüşleri olarak 2 kategoriye ayrılmıştır. Bu temadaki kodlar katılımcılara yöneltilen il ve ülke düzeyindeki sportif faaliyetler ile ilgili soruların cevaplarından yola çıkararak oluşturulmuştur. Buna göre katılımcılar il ve ülke düzeyinde gerçekleştirilen sportif faaliyetlerden haberdar olmadıklarını belirtmiş ve bununla ilgili bilgilendirme yapılması gerektiğini düşündüklerini söylemişlerdir. Tema 3 ise Hükümet ve Belediye Hizmetleri adı altında oluşturulmuştur. Bu temada ailelerin hükümet politikaları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşlerine yer verilmiştir. Katılımcıların geneli hükümet politikaları ve belediye hizmetlerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

5. TARTIŞMA

Ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimlerine paralel olarak değişiklik gösteren, engelli bireylerin bireysel ve toplumsal hayatlarında karşılaştıkları farklı sorunlara ilişkin çözüm arayışı, zamanla medikal modelden sosyal modele doğru evrilmiştir. Bu doğrultuda, birçok ülkede zamanla engelli bireyleri ve onların ailelerini kapsayan sosyal politika tedbirlerinin genişlediği, insan haklarını merkeze alan bütüncül bir yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir. Engelliler ile ilgili yaklaşımlar ülkemizde de medikal modelden uzaklaşarak hem sosyal hem de medikal modeli içerisinde barındıran kapsayıcı bir model haline almıştır. Bu bağlamda hem devletin hem de yerel yönetimlerin engelliler ile ilgili politikalarda üstlendiği rol artmıştır (91).

Bu araştırma engelli çocuğa sahip ailelerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler kapsamında yerel yönetimlerden beklentilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya katılan ebeveynler cinsiyet bakımından incelendiğinde katılımcılardan 18'i kadın iken 2'si erkektir. Buradan hareketle engelli çocuğun bakımındaki en büyük rolü annelerin üstlendiğini söyleyebiliriz. Yapılan çalışmalara göre engelli çocuğu olan ailelerde anneler babaya göre bu durumdan daha çok etkilenmektedir. Engelli çocuğu olan ailelerde çocuğun anne ile olan birlikteliği doğum ile başlayan ve ömür boyu sürecek olan bir süreçtir. Engelli çocuğa sahip annelerin umutsuzluk düzeyi engelli çocuğa sahip babanın umutsuzluk düzeyinden daha yüksek bulunmuştur (92).

Araştırmadaki temalardan hareketle engelli çocuğa sahip ailelerin sportif faaliyetlere bakış açısının olumlu olduğunu, çocuklarının sportif faaliyetlere katılımını istedikleri, sportif faaliyetlerin sosyalleşmeyi artırdığını, kas ve vücut gelişimi gibi fiziksel gelişimi desteklediğini düşündükleri tespit edilmiştir. Yaptığımız araştırmanın sonucuyla benzer sonuçlar elde eden İlhan'ın yapmış olduğu çalışmasında ailelerin % 95.1'i özel eğitim programı dâhilinde çocuklarının beden eğitimi ve spor etkinliklerinde yer almasını isterken %4.9'u istememektedir. Yine bu çalışmaya katılan anne ve babaların görüşlerine göre engelli bireylerde beden eğitimi ve sporun etkisinin diğer gelişim boyutlarına nazaran en fazla fiziksel gelişim boyutunda olduğu belirtilmiştir ve yine bu çalışmaya göre ailelerin % 87.2'si beden eğitimi ve spor etkinliklerinin çocuklarının sosyal gelişimine katkı sağlayacağını düşünürken % 17.3'ü ise katkı sağlamayacağını düşündüklerini belirtmiştir (93).

Yine İlhan eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda sporun sosyalleşme düzeylerine etkisini görmek amacıyla yaptığı bir çalışmada ön test-son test sonucu uygulama grubunda anlamlı bir fark olduğunu belirtmiştir (12). Araştırmaya katılan ailelerin büyük çoğunluğu çocuklarının yüzme branşında etkinlik göstermesini istemektedir. Bunun sebebinin ise yüzmenin vücut gelişimini desteklediği ve suyun engelli ve özellikle otizmlili bireylerdeki rahatlatıcı ve tedavi edici etkisi olduğu tespit edilmiştir. Özdemir ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmada çocukları hafif düzeyde zihinsel engelli olan ailelerle görüşmüş ve aileler çocuklarının yüzme sporuna başlamadan önce evde daha stresli ve problemlili bir yaşam sürdüğünü belirtirken yüzme sporuyla birlikte daha güçlü bir iletişim kurduklarını belirtmişlerdir (95). Yapılan başka bir çalışmada ise yüzmenin fiziksel engelli bireylerde gelişimsel engellerini hafiflettiği, fiziksel becerilerini ve genel sağlığı iyileştirdiği sonucuna ulaşılmıştır (95). İlhan'ın engelli çocuğa sahip anne ve babalarla yapmış olduğu çalışmasında zihinsel engelli bireylerin yaptıkları spor branşları arasında ailelerin çocuklarının en fazla yüzme branşı ile ilgilenmesini istedikleri sonucuna varmıştır (93).

Ailelere il ve ülke düzeyinde yürütölen sportif faaliyetler ile ilgili görüşleri sorulduğunda ailelerin büyük çoğunluğu bilgisi olmadığını belirtmiş ve bilgilendirme faaliyetlerinin yapılmasını istemişlerdir. Buradan hareketle il ve ülke çapında yürütölen gerek engelliler sporu ile ilgili faaliyetler gerek engellilerle ilgili diğeri hizmet faaliyetleri konusunda il çapında bilgilendirme eksiği olduğu tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili alan yazında bulduğumuz sonucu destekleyen çalışmalar vardır. Toker ve arkadaşlarının yaptığı çalışmasında annelerin çocuklarının gelişimini nasıl takip edeceklerini ve onlara nasıl davranacakları konusunda bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmiş ve özellikle uzman kişiler tarafından eğitim programına alınmak istediklerini ifade etmiştir (96). Çiftçi çalışmasında ailelerin; zihinsel engellilik ile ilgili bilgiler, çocuklarının ve kendilerinin sahip oldukları yasal haklar, çocuğun eğitimi ve gelişiminin desteklenmesi, iletişimi, sosyal ve sportif faaliyetlere katılımı gibi konularda bilgilendirme ve eğitim gereksinimleri olduğunu tespit etmiştir (97).

Tema 3 kapsamında engelli bireyler ve aileleri ile ilgili hükümet politikalarına ve belediye hizmetlerine baktığımızda çalışmamıza katılan ebeveynlerin % 55'i hükümet politikalarının ve belediye hizmetlerinin yeterli olduğunu dile getirirken % 45'i yeterli olmadığını belirtmiştir. Buradan hareketle hükümet ve belediye hizmetlerinin memnun edici olduğu ancak biraz daha geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşabiliriz. Ebeveynlerin

hükümet ve belediye hizmetlerinden memnun olma nedenlerinin maddi destek, rehabilitasyon desteği, anlamlı ve olumlu çalışmalar, engelli bireylere sağlanan hizmetlerin eskiye göre daha iyi olması ve pozitif ayrımcılık olduğu tespit edilmiştir. Yazıcı ve Durmuşoğlu tarafından yapılan bir araştırmada ebeveynlerin yerel yönetimlerden beklentilerinin çevre düzenlemelerinin tüm engel gruplarını kapsayacak şekilde yapılması, engellilik ile ilgili bilgilendirme faaliyetleri, maddi destek ve sosyal faaliyetlerin yürütülmesi olduğu tespit edilmiştir (98). Wang ve Michaels ağır düzeyde engelli çocukların aileleriyle yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının engel durumu ve gelişimiyle ilgili daha fazla bilgi edinmek istediklerini, hükümetten maddi destek, gibi beklentilerinin olduğunu tespit etmişlerdir (99).

Araştırmaya katılan ebeveynlere ortak yaşam alanlarının(kaldırımlar, avm, atm, yollar, üstgeçitler, parklar vb.) erişilebilirliği ve ulaşılabilirliği ile ilgili görüşleri sorulduğunda katılımcıların % 45'i bu soruya "yeterli" cevabını verirken % 55'i "yetersiz" cevabını vermiştir. Ortak yaşam alanlarının erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik açısından yeterli olduğunu düşünen katılımcılar güzel çalışmalar olduğunu, düşünülerek planlandığını, genel anlamda iyi olduğunu belirtmişlerdir; yetersiz olduğunu düşünen katılımcılar ise genellikle kaldırımların sorunlu olduğunu, kaldırımlara araç park edildiğini, ortak yaşam alanlarının fiziksel engelli bireyler için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu verilerden yola çıkarak ortak yaşam alanlarında engelli bireylerin ulaşılabilirliği ve erişilebilirliği açısından iyileştirme çalışmaları yapılması gerektiğini söyleyebiliriz. Arap ve arkadaşları yapmış oldukları çalışmada engelli bireylerin en çok zorlandığı yerlerin kent merkezleri olduğunu, engelli bireyler için toplu taşımada, yollarda, kaldırımlarda ve duraklarda eksiklik olduğunu belirtmişlerdir (17).

Araştırmaya katılan ebeveynlere kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri sorulduğunda katılımcıların %90'ı kaynaştırma eğitimini "olumlu" olarak değerlendirirken % 10'u "olumsuz" olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların kaynaştırma eğitimini olumlu olarak değerlendirmesindeki nedenin sosyalleşme olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında topluma kazandırma, özel eğitim okullarına göre daha iyi eğitim verilmesi gibi nedenlerin de olduğu saptanmıştır. Kaynaştırma eğitimini olumsuz olarak değerlendiren katılımcılar ise kaynaştırma eğitiminin kalabalık sınıflara uygun olmadığını ve öğretmenlerin ilgisiz olduğunu belirtmişlerdir. Elde ettiğimiz bu verilerden hareketle kaynaştırma eğitiminin engelli bireylerin sosyalleşmesi açısından önemli olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Chu ve Pan tarafından yapılan bir çalışmada akran aracılı

egzersiz programı uygulanmış ve sonuçta sosyal etkileşimde ve iletişim becerilerinde olumlu değişiklikler olduğu gözlenmiştir (100).

Pınar ve Çiftçi Tekinarslan tarafından yapılan çalışmada zihinsel engelli bir bireye akran aracılı sosyal beceri öğretim programı uygulanmış ve zihinsel engelli bireyde paylaşma, kendini tanıma, yardım ve bilgi isteme becerilerinde istendik yönde davranış değişikliği olduğu gözlenmiştir (101). Kargin ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada ise engelli çocuğa sahip anne-babalar çocuklarının normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim alması konusunda bazı endişeler taşısalar da normal gelişim gösteren akranlarının çocuklarının akademik başarısını ve sosyal ilişkilerini olumlu yönde değiştireceğini düşündüklerini belirtmişlerdir (102). Çalışmamıza katılan ebeveynlere sosyal destek ihtiyacı ile ilgili görüşleri sorulduğunda katılımcıların % 90'ı engelli çocuğa sahip olduktan sonra sosyal desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtirken, % 10'u herhangi bir sosyal desteğe ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Sosyal desteğe ihtiyaç duyan katılımcılar zaman zaman kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade ederken, sosyal desteğe ihtiyaç duymayan katılımcılar durumu kabullendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 20'si sosyal desteğin yanı sıra özellikle psikolojik desteğe de ihtiyaç duyduklarını, % 15'i ise maddi desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. "Böyle bir sosyal desteğin belediye tarafından verilmesini ister misiniz?" sorusuna katılımcıların tamamı "evet" cevabını vermiştir. Bütün bu verilerden hareketle engelli çocuğa sahip ailelere sosyal ve psikolojik destek verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde ulaştığımız sonucu destekleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Özsoy ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada engelli çocuğa sahip ailelerin sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir (103). Canarslan ve Ahmetoğlu tarafından yapılan bir araştırmada engelli çocuğa sahip ailelerin yaşam kalitesini yükseltmek için yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından psiko-sosyal destek verilmesi gerektiği belirtilmiştir (104). Gören tarafından yapılan çalışmada down sendromlu çocuğa sahip annelerin çocuklarının tanısını ilk öğrendiğinde uzmanlar tarafından düzenli olarak desteklenmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır (105).

Araştırmaya katılan ebeveynlere engelli bireyler için belediye tarafından düzenlenen rekreatif faaliyetler ile ilgili görüşleri sorulduğunda; katılımcıların tamamı bu tür rekreatif faaliyetlerin yapılmasını istediklerini belirtmiştir. Katılımcılara rekreatif faaliyetlerin engelli bireylere katkıları sorulduğunda katılımcıların %50'si sosyal gelişim, % 15'i gelişime katkı, %10'u psikolojik gelişim, % 5'i zihinsel gelişim, % 5'i eğitsel fayda, %5'i toplumsal engelleri yıkma cevaplarını vermiştir. Buradan hareketle engelli

çocuğa sahip ailelere göre, rekreatif faaliyetler çocuklarında sosyal gelişimi desteklemektedir. Yazıcı ve Durmuşoğlu tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinden beklentileri arasında sosyal faaliyetlerin düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir ve yine bu çalışmada ebeveynler çocuklarının evde sıkıldıklarını ve bu sebeple problemleri davranışlar sergilediklerini belirterek yapılan sosyal faaliyetlerin artırılmasını talep etmişlerdir (98). Aksoy tarafından otizmliler çocukların aileleriyle yapılan bir araştırmada rekreasyonel faaliyet olarak fiziksel aktiviteye katılan otizmliler çocukların sosyalleşme düzeylerinde, fiziksel aktiviteye katılmayan otizmliler çocuklara göre anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (106).

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmamız sonucunda engelli çocuğa sahip ailelerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler için yerel yönetimlerden beklentilerinin; il ve ülke çapında yürütülen sosyal ve sportif faaliyetlerle ilgili bilgilendirme, belediyelerin ve hükümetin engelliler politikaları kapsamında yürüttüğü hizmet faaliyetleri ile ilgili bilgilendirme, engellilik ile ilgili genel bilgilendirme, engelli bireyleri ve ailelerini kapsayan yasal hakları ile ilgili bilgilendirme, ortak yaşam alanlarında ve özellikle kaldırımlardaki sıkıntıların giderilmesi, kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin, normal gelişim gösteren öğrencilerin ve onların velilerinin bilgilendirilmesi, belediyeler tarafından psiko-sosyal destek verilmesi, yerel düzeyde faaliyet gösteren sosyal ve sportif alanların engelli bireyler için de tahsis edilmesi, yerel yönetimlerin spor merkezlerinde engelli bireyler için bu alanda uzman antrenör ve eğitmen bulundurulması ve yapılan rekreatif faaliyetlerin sayısının artırılması olduğu tespit edilmiştir.

6.2. Öneriler

- İl ve ülke çapında yürütülen sosyal ve sportif faaliyetler ile ilgili bilgilendirme yapılabilir ve bu faaliyetlere ilişkin farkındalık oluşturabilmek adına duvar ve pano reklamları, dijital reklamlar, sosyal medya ve televizyon gibi araçlar etkili bir şekilde kullanılabilir.
- Dijitalleşen dünyada internet ve medya aracılığıyla hükümetin engelli bireylere ve ailelerine yönelik yürüttüğü hizmet politikaları ile ilgili bilgi verilebilir.
- Yerel yönetimler engellilere yönelik yürüttüğü hizmet faaliyetleri ile ilgili aileleri arayarak, toplantı ve seminerler düzenleyerek, özel eğitim okulları ve rehabilitasyon merkezleri ile iş birliği içerisinde bu kurumlara devam eden öğrencilerin aileleri ile görüşmeler yaparak doğrudan bilgilendirme faaliyetleri yürütebilir.
- Hükümet ve yerel yönetimler tarafından engelli bireyler ve ailelerinin sahip olduğu yasal hak ve düzenlemeler ile ilgili bilgilendirme yapılabilir.
- Hükümet ve yerel yönetimler tarafından üniversitelerle iş birliği içerisinde üniversite bünyesindeki alanında uzman akademisyenlerce engelli çocuğa

sahip ailelere engellilik kavramı ve ailelerin neler yapabilecekleri ile ilgili eğitim ve seminer faaliyetleri düzenlenebilir.

- Hükümet ve yerel yönetim tarafından ortak yaşam alanları engellilerin ulaşılabilirliği ve erişilebilirliği açısından yeniden düzenlenebilir.
- Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için okul yöneticilerine ve öğretmenlere hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir. Öğretmenin kaynaştırma öğrencisine daha fazla vakit ayırabilmesi için kaynaştırma sınıflarında sınıf mevcudunda azalmaya gidilebilir.
- Kaynaştırma uygulamasında oluşabilecek sıkıntıları önlemek ve toplumsal farkındalığı artırabilmek için normal gelişim gösteren çocuklara ve ailelerine yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenebilir.
- Engelli çocuğa sahip ailelere ve özellikle sorumluluğun büyük bir kısmını çoğu zaman tek başına üstlenen annelere yerel yönetimler tarafından psikososyal destek sağlanabilir.
- Yerel yönetimlere ait sosyal ve sportif tesisler engelli bireylerde düşünülerek oluşturulabilir ve onların kolay erişimine yönelik düzenlenebilir.
- Yerel yönetimlere ait spor merkezlerinde engellilerde beden eğitimi ve spor öğretmenliği mezunu alanında uzman eğitimci ve antrenörler bulundurulabilir.
- Engelli bireylerin hoş vakit geçirip sosyalleşebileceği, ailelere de moral ve motivasyon sağlayacak rekreasyonel faaliyetler daha sık düzenlenebilir.

6.3. Yapılacak olan araştırmalara yönelik öneriler

- Görüşme, mülakat yoluyla veri toplanacak araştırmalarda katılımcıyı sıkılmamak için soru sayısı daha az tutulabilir.
- Sorular velilerin anlayacağı şekilde daha basit düzeyde hazırlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Raina P, O'donnell M, Rosenbaum P, Brehaut J, Walter SD, Russell D, Swinton M, Zhu B, Wood E. The Health And Well-Being of Caregivers of Children With Cerebral Palsy. *Pediatrics* 2005, 115: 626-36.
2. Kaya F. *Engelli Çocuklarda Depresyon ve Kaygı Düzeyi*, Adana Nobel Kitabevi, 2010.
3. Bayhan P. Zihinsel Engelli Kardeşe Sahip Olan Çocukların Duygu, Düşünce ve Davranışları. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi* 2001, 1: 37-44.
4. Demirbilek M. Zihinsel Engelli Bireylerin ve Ailelerinin Gereksinimleri. *J. Family Med. Prim. Care.* 2013, 7: 58-64.
5. Küçükler S. Özürlü Çocuk Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışma Hizmetleri. *Özel Eğitim Dergisi* 1993, 1: 23-9.
6. Giulio PD, Philipov D, Jaschinski I. Families with Disabled Children in Different European Countries. *Families and Societies* 2014, 23: 1- 47.
7. Aral N, Gürsoy F. *Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, Engelli Çocuk ve Aile*, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2012.
8. Gören AB. Down Sendromlu Çocuğa Sahip Ailelerin Destek İhtiyaçlarının ve Destek Kaynaklarının Belirlenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2015, 4: 651-73.
9. Ercan FZ, Kırloğlu M, Kalaycı Kırloğlu Hİ. Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Bu Durumu Kabulleniş Süreçleri ve Bu Duruma Dair Görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 2019, 44: 597-628.
10. İlkım M, Gündoğdu C, Kalaycı MC, Güleröğlü F. Down Sendromlu Çocuklarda Sportif Etkinliklere Katılma Durumuna Göre Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 2018, 7: 162-72.
11. Yetim A. *Sosyoloji ve Spor*. Ankara, Topkar Matbaacılık, 2005: 119.
12. İlhan L. Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Beden Eğitimi ve Sporun Sosyalleşme Düzeylerine Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2008, 16: 315-24.

13. Yaman Ç. *Engellilerde Spor: Ders Notları*, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Yayınları, 2005: 42.
14. Erkal M. *Sosyolojik Açından Spor*. İstanbul, Kutsun Matbaası, 1992: 89.
15. Aktel M, Erten Ş. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin Engellilik Alanına Yaklaşım: Hükümet Programları Üzerinden Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2017, 22: 165-77.
16. Kalaycı S, Akin A. Engellilere Yönelik Yerel Sosyal Hizmetlerde Belediyelerin Yeri: Malatya Büyükşehir Belediyesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* 2019, 22: 663-79.
17. Kavili Arap S, Yücebaş E, Arap İ. Yerel Yönetimlerin Engelsiz Yaşam Hedefi: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2021, 9: 139-56.
18. Canpolat B. Türkiye’de Engelliler Sporü Yönetim Organları. İçinde: İlkim M, Beltekin E (editörler). *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar-5*, Ankara, Akademisyen Kitabevi, 2020: 41-61.
19. İlkim M, Pamuk N, Uğur S. Malatya İlinde Engelli Bireylere Yönelik Faaliyet Gösteren Spor Kulüplerinin Yıllara Göre Dağılımı, 2. Uluslararası Battalgazi Multidisipliner Çalışmalar Kongresi 2019, 655-9.
20. Akyol B, İlkim M. Socialization of disabled people with sports activities and their problem encountered in participating in sports activities. *Türk Spor ve Egzersiz Dergisi* 2018, 20: 100- 4.
21. tdk.gov.tr, Son Erişim Tarihi: 18.12.2020.
22. Engelliler Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazete, sayı: 25868, 07.07.2005.
23. Özdelikara A, Arslan B. Engellilik Durumunun Belirlenmesi ve Engelli Hizmetlerine Yönelik Beklentiler, *Akademik Bakış Dergisi* 2017, 62: 98-110.
24. Kaya E. Engelli Bireylerin Rekreatif Faaliyetlere İlişkin Tutumları ve Sportif Rekreasyon Alanlarının Engellilere Uygunluk Düzeylerinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2016.

25. Demirci N, Toptaş Demirci P. Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor. İçinde: Yıldırım İ (editör). *Beden Eğitimi Öğretmenliği Konu Anlatımı*, 1. Baskı, Ankara, Yargı Yayınevi, 2020: 505-38.
26. *Dünya Sağlık Örgütü*, Dünya Engellilik Raporu, 2011.
27. İlhan L. Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor. İçinde: Günay M (editör). *Gazi Kitapevi Beden Eğitimi Öğretmenliği Konu Anlatımlı Soru Bankası*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2019: 485-521.
28. <https://www.aaid.org/intellectual-disability/definition>. Son Erişim Tarihi: 12.12.2020
29. Durak E. Zihinsel Engelli Çocuklarda Hipoterapinin Denge ve Koordinasyon Üzerine Olan Etkisinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi,2020
30. Anastasiadou S, Al Khalili Y. Hearing Loss, *treasure Island (FL): StatPearls Publishing*; 2020, 2: 527-30.
31. Dünya Sağlık Örgütü <https://www.who.int/home/search?indexCatalogue=genericsearchindex1&searchQuery=disability&wordsMode=AnyWord&healthtopic=undefined&country=undefined> Son Erişim Tarihi: 25.12.2020
32. https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/60415/istatistik_bulteni_ekim20.pdf Son Erişim Tarihi: 25.12.2020
33. Karakullukçu A. İşitme Engelliler İçin Sosyalleşme Ölçeği Geliştirme Çalışması ve Sporun Sosyalleşme Düzeyine Katkısının İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, 2020.
34. Ong SR, Crowston JG, Loprinzi PD, Ramulu PY. Physical activity, visual impairment, and eye disease. *Eye* 2018, 32: 1296–303.
35. Ersoy Ö, Avcı N. *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri Özel Eğitim*, İstanbul, Ya-Pa Yayın, 2001: 59-102.

36. İlgen H. Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Serbest Zaman Tutumlarının İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bartın: Bartın Üniversitesi, 2019.
37. Topbaş S. Dil ve Konuşma Sorunlu Çocukların Ses Bilgisel Çözümleme Yöntemi İle Değerlendirilmesi ve Konuşma Örüntülerindeki Ses Bilgisel Özelliklerin Betimlenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi,1994.
38. Kavaklı U, Özkara E. Kişisel Sosyal ve İş Hayatında Özürlü Bireylere Tanınan Haklar ve Özürlü Olguların Medikolegal Değerlendirmesi. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 2012, 26: 65-74.
39. Lee ASY, Gibbon FE. Non-speech oral motor treatment for children with developmental speech sound disorders. *Cochrane Database Syst Rev.* 2015, 3: 1-42.
40. McCauley RJ, Strand E, Lof GL, Schooling T, Frymark T. Kanıta dayalı sistematik inceleme: konuşma dışı sözlü motor egzersizlerinin konuşma üzerindeki etkileri. *Am J Speech Lang Pathol.* 2009, 18: 343-60.
41. Alpdoğan SS. Down Sendromlu ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların İzokinetik Kas Kuvveti, Denge ve Esneklik Parametrelerinin Karşılaştırılması, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2020.
42. Apak MY. Tıbbi genetik ve genetik hastalıklar. İçinde: Neyzi O, Ertuğrul T (Editörler). *Pediatrici içinde*, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 2002: 135-62.
43. Paul Y, Ellapen TJ, Barnard M, Hammill HV, Swanepoel M. The health benefits of exercise therapy for patients with Down syndrome: A systematic review, *African Journal of Disability* 2019, 23: 576.
44. İlkım M. Farklı Spor Kulüplerinde Düzenli Fiziksel Aktivite Yapan Down Sendromlu Bireylerin Ailelerinin Yaşam Memnuniyeti ve Sürekli Kaygı Durumları, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2017.
45. <https://www.tohumotizm.org.tr/otizm/otizm-spektrum-bozuklugu/> Son Erişim Tarihi: 01.05.2021,
46. <https://www.psychiatry.org/patients-families/autism> Son Erişim Tarihi: 01.05.2021.

47. Ersöz Alan B, Gülerman F. Otizm Spektrum Bozukluğunda Bağırsak Mikrobiyotasının Rolü, *Türk Psikiyatri Dergisi* 2019, 30: 210-9.
48. Srinivasan SM, Pescatello LS, Bhat AN. Current Perspectives on Physical Activity and Exercise Recommendations for Children and Adolescents With Autism Spectrum Disorders, *Phys Ther.* 2014, 94: 875–89.
49. Ceyhun Atabaycan C. Rekreatyonel Faaliyet Olarak Sporun Otizmlilerde Sosyal İletişime Yönelik Etkileri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreatyon Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2019.
50. Abalı O. *Hiperaktivite ve Dikkat Eksikliği*, Adeda Yayıncılık, 2018, 3:15-8.
51. Banaschewski T, Becker K, Döpfner M, Holtmann M, Rösler M, Romanos M. Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder A Current Overview, *Dtsch. Ärztebl. Int.* 2017, 114:149–59.
52. Öncü B, Şenol S. Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Etiyolojisi: Bütüncül Yaklaşım, *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2002, 5: 111-9.
53. Mehren A, Reichert M, Coghill D, Müller HHO, Braun N, Philipsen A. Physical exercise in attention deficit hyperactivity disorder - evidence and implications for the treatment of borderline personality disorder. *BMC* 2020, 7: 1.
54. Yılmaz Bolat E. Süreğen Hastalığı Olan Çocuklar ve Hastane Okulları, *Milli Eğitim Dergisi* 2018, 47: 163-86.
55. Kasımay Ö, Metin G. Kronik Hastalıklarda Egzersiz, http://www.klinikgelisim.org.tr/eskisayi/klinik_2009_22_1/7.pdf Son Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021.
56. Akça Kılıç N, Taşçı S. Kronik Hastalıklarda Fiziksel Aktivite, *Nefroloji Hemşireliği Dergisi* 2011, 8: 24-9.
57. Chung D, Yun K, Kim JH, Jang B, Jeong J. Different Gain/Loss Sensitivity and Social Adaptation Ability in Gifted Adolescents during a Public Goods Game. *PLoS One* 2011,6: 1-11.
58. Clark B. *Growing up gifted developing the potential of children at home and at school.* 5th ed. New Jersey: Merrill, an imprint of Prentice Hall, 1997

59. Ataman A. Üstün Yetenekli Çocuk Kimdir? , Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu, Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, 2012.
60. Balcı E. Disleksi: Tanımı, Sınıflandırması ve Belirtileri. *SDU IJES* 2017, 4: 166-80.
61. Salman U, Özdemir S, Salman AB, Özdemir F. Özel öğrenme güçlüğü “Disleksi”. *FNG & Bilim Tıp Dergisi* 2016, 2: 170-6.
62. Keske Aksoy G, Alagül Ö, Altay F, Bulca Y, Güneş B, Gürsel F, Hünük D, Mirzeoğlu AD, Temel C, Saraç Oğuzhan N. *Model Temelli Beden Eğitimi Öğretimi*, Ankara, Spor Yayınevi ve Kitabevi, 2017.
63. Ataman A. *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, Geliştirilmiş 7 Baskı, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2009: 55-59.
64. Tekkurşun Demir G, İlhan LE, Esentürk O, Kan A. Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği (ESKMÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Spormetre* 2018, 16: 95-106.
65. Korkmaz NH, Uğur S, Öztürk İE. Engelli Bireyler İçin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeninin Önemi, İçinde: Ilkım M, Beltekin E (editörler). *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar-5*, Akademisyen Kitabevi, 1-5.
66. Canarslan H, Ahmetoğlu E. Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam kalitelerinin incelenmesi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 17: 13-31.
67. Ayyıldız T, Şener DK, Kulakçı H, Veren F. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Stresle Baş Etme Yöntemlerinin Değerlendirilmesi, *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2012, 11: 1-12.
68. Softa Kaçan H. Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2013, 21: 589-600.
69. Küçüker S. Özürlü Çocuk Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri. *Özel Eğitim Dergisi* 1993, 1: 23-9.
70. Beltekin E. *Lider-Üye Etkileşim Algısı Ve Bireysel Performans: İşe Yönelik Motivasyonun Aracılık Rolü*. Ankara: Akademisyen Yayınevi, 2019.

71. Uyar D. Yerel Yönetimlere Ait Spor İşletmelerinden Hizmet Alan Bireylerin Memnuniyetlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi 2020.
72. Ergun T. *Kamu Yönetimi Araştırması Genel Rapor*. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 1991:177.
73. Özer MA, Akçakaya M. *Yerel Yönetimler*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2014:3
74. Ulusoy A, Akdemir T. Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik, Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2009, 12: 259-87.
75. Tortop N. *Mahalli İdareler*, 6.Baskı, Ankara, Yargı Yayınları, 1999, 27.
76. Arıkan NA, Göktaş Z, Serarslan Z, Karakuş S, Durukan E. Burdur ili Kitle Sporu ve Tesis Politikalarına ilişkin Bir Araştırma, 1. Burdur Sempozyumu Bildirimi, Burdur, 2007.
77. Karaküçük S. *Rekreasyon*. 6. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi, 2008.
78. Akyıldız F. Belediye Hizmetleri ve Vatandaş Memnuniyeti (Uşak Belediyesi Örneği). *Yaşar Üniversitesi Dergisi* 2012, 26: 4415- 36.
79. Ağılönü A, Mengütay S. Yerel Yönetimlerde Rekreasyon Hizmetleri ve Model Belirleme. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2009, 6: 160-76.
80. Ateş Y. Mahalli İdarelerin Sporla İlgili İşlevleri ve Spor Kulüplerine Yardımları, *Sayder Dış Denetim Dergisi* 2011, 4: 254-62.
81. Arslan E, Ünlü H, Çelebi M. Yerel Yönetimlerin Spora Bakış Açılımları İle Spor Programlarının Sürdürülebilirliğinin İncelenmesi (Balçova Belediyesi Örneği). I. Uluslararası Spor Ekonomisi ve Yönetimi Kongresi: İzmir, 2011.
82. Çelebi S. Yerel Yönetimlerin Verdiği Spor Hizmetlerinin Halk Tarafından Değerlendirilmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2019.
83. <https://www.battalgazi.bel.tr/p/engelsiz-yasam-merkezi-1604305074012> Son Erişim Tarihi: 10.08. 2021.
84. <https://www.malatya.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 10.12.2020.

85. <https://www.belsos.com/buyuksehir-belediyesi-engelsiz-yasam-merkezi-1-etabi-tamamlandi/> Son Erişim Tarihi:11.07.2021.
86. <https://www.belsos.com/yasam-ve-spor-merkezi/> Son Erişim Tarihi: 11.07.2021.
87. <http://www.yesilyurt.bel.tr/tamamlanan-projeler/kuba-mescidi-ve-engelsiz-park> Son Erişim Tarihi: 11.07.2021.
88. <http://www.yesilyurt.bel.tr/kultur-sanat/tut-elimden-projesi-1> Son Erişim Tarihi: 20.12.2020
89. <http://www.yesilyurt.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 11.12.2020.
90. Öztapak ÜM. Engelli Bireylerin Yaşamdan Beklentilerinin İncelenmesi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2017, 9: 355-75.
91. Can HC, İlhan EL. Mezun görüşleri bakımından engellilerde egzersiz ve spor eğitimi bölümünün profili. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2020, 15: 2-17.
92. Metin B. Engellilere Yönelik Sosyal Politikalarda Yerel Yönetimlerin Rolü: (Keçiören Belediyesi Örneği), *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2017, 19: 320-44.
93. Özben Ş, Aysan B. Engelli çocuğu olan anne babaların yaşam kalitelerine ilişkin değişkenlerin incelenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 2007, 22: 1-6.
94. İlhan L. Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Anne-Babaların Çocuklarının Özel Eğitimleri Sürecinde Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerine Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi, *Niğe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2009 3: 38-48.
95. Özdemir M, Karadağ H, İlkım M. Yüzme Sporuna Devam Eden Hafif Zihinsel Engelli Bireylerin Öz Güvenlerinin Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma, II. International Physical Education, Sport, Recreation and Dance Congress, April 20-21, 2019, Alanya Alaaddin Keykubat University, Turkey.
96. Roj K, Planinşec J, Schmidt M. Effect of Swimming Activities on the Development of Swimming Skills in Student with Physical Disability – Case Study, *The New Educational review* 2016, 46: 219-28.

97. Toker M, Başgöl ŞS, Özaydın L. Down Sendromlu çocuğa sahip annelerin aile gereksinimlerinin belirlenmesi ve sosyal destek algılarına yönelik görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2019, 20: 651-76.
98. Çiftçi H. Zihinsel yetersizliği bulunan çocuk sahibi ebeveynleri eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, *IJSRM* 2015, 12: 36-54.
99. Yazıcı DN, Durmuşoğlu MC. Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Karşılaştığı Sorunlar Ve Beklentilerinin İncelenmesi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2017, 30: 657-81.
100. Wang P, Michaels CA. Chinese Families of children with severe disabilities: family needs and available support. *RPSD* 2009, 34: 21-32.
101. Chu CH, Pan CY. The effect of peer-and sibling-assisted aquatic program on interaction behaviors and aquatic skills of children with autism spectrum disorders and their peers/siblings. *Res Autism Spectr Disord.* 2012, 6: 1211-23.
102. Pınar ES, Çiftçi Tekinarslan İ. Zihin engelli birey için hazırlanan akran aracılı sosyal beceri öğretim programının etkinliğinin incelenmesi, *Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesi özel eğitim dergisi* 2003, 4: 13-30.
103. Kargın T, Acarlar F, Sucuoğlu B. Öğretmen yönetici ve anne babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, *Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesi özel eğitim dergisi* 2003, 4: 55-7.
104. Özsoy AS, Özkahraman Ş, Çallı F. Zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlükleri incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi* 2006, 3: 68-76.
105. Canarslan H. Ahmetoğlu E. Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Kalitesinin İncelenmesi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 17: 13-31.
106. Gören AB. Down Sendromlu Çocuğa Sahip Annelerin Destek İhtiyaçlarının ve Destek Kaynaklarının Belirlenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Çalışmaları Dergisi* 2015, 4: 651-73.
107. Aksoy Y. Rekreatyonel Faaliyet Olarak Fiziksel Aktivitelerin Otizmli Çocuklarda Sosyal İletişime Yönelik Etkiler. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 2020, 5: 1-9.

EKLER

EK-1. Özgeçmiş

EK-2. Onam Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, “**Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Engelsiz Yaşam ve Sportif Faaliyetler için Yerel Yönetimlerden Beklentilerinin İncelenmesi (Malatya İli Örneği)**” adıyla, Nadiye PAMUK tarafından 15.01.2021- 30.06.2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın amacı engelli çocuğa sahip ailelerin engelsiz yaşam ve sportif faaliyetler için yerel yönetimlerden beklentilerinin incelenmesidir.

Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Özel Anadolu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Araştırma Uygulaması: Anket Görüşme
 Gözlem Bilgisayar destekli telefon görüşmesi

Araştırma Özel Anadolu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

...../...../.....

İsim-Soyisim

İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

EK-3. Görüşme Formu

A.DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaş:

Meslek:

Medeni durum:

Çocuğun Engel Düzeyi:

Aylık Gelir:

Yaşanılan Yer:

Çocuğun ilgilendiği herhangi bir spor branşı:

B.SORULAR

- 1.Çocuğunuzun sportif faaliyetlere katılımı hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- 2.Çocuğunuzun hangi sportif faaliyetlere katılımını istersiniz? Neden?
- 3.Ülkemizdeki engelli bireylere yönelik olarak düzenlenen sportif faaliyetler hakkında bilginiz var mı? Sizce bu faaliyetlere ilişkin farkındalığın artırılması için neler yapılabilir?
- 4.İlinizdeki engelli bireylere yönelik sportif faaliyetler hakkında ki düşünceleriniz nelerdir? Ne tür sportif faaliyetler yürütülüyor? Bu faaliyetleri yeterli buluyor musunuz?
- 5.İlinizdeki belediyenin engelli bireylerin sportif faaliyetleri ile ilgili çalışmaları hakkında bilginiz var mı? Bu çalışmaları yeterli ve faydalı buluyor musunuz?
- 6.İlinizdeki ortak yaşam alanlarını engelli bireylerin erişebilirliği ve ulaşılabilirliği açısından değerlendirebilir misiniz? (Kaldırımlar-atm-avm-yollar-üstgeçitler-otobüsler vs.)
- 7.Engelli çocukların kaynaştırma öğrencisi olarak devlet okullarına devam etmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Bu tür uygulamaların olumlu veya olumsuz yönlerini nasıl değerlendirirsiniz?
- 8.Hükümetin ve belediyenin engelli bireyler ve ailelerini kapsayan politikaları hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce bu politikalar geliştirilmeli mi?
- 9.Engelli çocuğa sahip olduktan sonra herhangi bir sosyal desteğe ihtiyaç duydunuz mu? Böyle bir sosyal desteğin belediye tarafından verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 10.Bulduğunuz mahalledeki yerel yönetimlerin engelli bireylere yönelik sosyal tesisleri bulunmakta mıdır? Tesisler engelli bireylere yönelik tahsis edilmiş mi? Bu tesislere ilişkin mevcut eksikliklerden bahsedebilir misiniz?
- 11.Yerel yönetimlerin sosyal ve sportif tesislerinde engelli bireylere yönelik antrenör bulunuyor mu? Bulundurulmasının gerekliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

12.Sizce engelli bireylere yönelik sportif aktivite yapma konusunda yerel yönetimler tarafından halka yeterince bilgilendirilme yapılıyor mu? Sizce bu bilgilendirmenin yapılmasına ilişkin ne tür reklam, tanıtım vb. faaliyetler yürütülebilir?

13.Yerel yönetimlere ait spor tesislerinden yararlanmak için kendi imkânlarınızı mı kullanıyorsunuz? Bu konuda bir destek sağlanması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

14.Yerel yönetimlere ait tesislerde engelli bireylerin de hoş vakit geçireceği rekreatif faaliyetlerin olmasını ister misiniz? Sizce bu faaliyetlerin bu bireylerin gelişimine ne tür katkıları olabilir?

15.Engelsiz oyun parkları hakkında bilginiz var mı? Malatya'da olmasını ister misiniz?

EK-4. Etik Kurul Kararı

EK-5. Araştırma İzin Belgesi

